

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**«ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА
МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ДОКУМЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ)»**

Студентки II курсу групи МПф 02-19
факультету романської філології і
перекладу
денна форма здобуття освіти
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.05 Романські мови та
літератури (переклад включно)
Освітньо-професійна програма: Переклад і
міжкультурна комунікація (французька
мова і друга іноземна мова)
Ель-Нажжар Олександрівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент **Миронова Н. В.**

Допущено до захисту
«__» _____ року
Завідувач кафедри
_____ *Філоненко Н. Г.*

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	8
1.1. Поняття ділового дискурсу.....	8
1.2. Функціонально-стильові характеристики франкомовного ділового дискурсу.....	13
1.3. Методологія дослідження перекладу ділового дискурсу.....	24
Висновки до Розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	33
2.1. Труднощі перекладу власних назв у текстах документів міжнародних організацій	33
2.2. Особливості перекладу абревіатур у текстах документів міжнародних організацій.....	39
2.3. Особливості перекладу термінів у текстах документів міжнародних організацій.....	45
Висновки до Розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3. ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	55
3.1. Прагматична адаптація франкомовних текстів документів міжнародних організацій українською мовою.....	55

3.2. Проблеми еквівалентності й адекватності в перекладі текстів документів міжнародних організацій з французької мови на українську мову.....	67
Висновки до Розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	84
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	84
РЕЗЮМЕ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зважаючи на сучасні наукові дослідження зі стилістики, офіційно-діловий стиль визначають як один із виразно об'єктивних функціональних різновидів літературної української мови, що характеризується найвищою мірою книжності й основним призначенням якого є задоволення потреб офіційного спілкування в усній і писемній формах.

У структурі офіційно-ділового стилю мовознавці традиційно виділяють три підстили: законодавчий, дипломатичний, адміністративно-канцелярський. Проте, на думку автора, досить цікавим із перелічених підстилів є саме дипломатичний, котрий досить часто зустрічається в повсякденному житті та є джерелом дослідження для таких науковців як Н. Кашишин, З. Куньч, М. Куньч, О. Мацько, О. Пазинич, Н. Поліщук, Т. Шинкаренко, Р. Якимович та ін.

Крім того, важливим напрямом українського мовознавства є дослідження мови сфери дипломатичних відносин, її становлення та розвитку, формування суспільно-політичного словника, лексико-фразеологічних засобів офіційно-ділового стилю.

Одним з важливих питань залишається дослідження стилістичних особливостей дипломатичного мовлення, оскільки міжнародні документи та дипломатична кореспонденція мають специфічну дипломатичну, міжнародно-правову, міжнародно-економічну термінологію, низку усталених слів, словосполучень.

Проте, говорячи про особливості ділового мовлення, досить актуальним залишається питання про переклад міжнародних документів з мови оригіналу, адже перекладач має зберегти не лише зміст документу, а й його стилістичні та лінгвістичні аспекти.

Саме тому, **актуальність даного дослідження** обумовлена аналізом перекладацьких проблем з якими зустрічається перекладач під час роботи із

франкомовним діловим дискурсом, до якого можна віднести міжнародні угоди між країнами, конвенції, офіційне листування.

Мета роботи полягає у дослідженні лінгвістичних та прагматичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу українською мовою (на матеріалі текстів документів міжнародних організацій).

Реалізація даної мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- розглянути поняття ділового дискурсу;
- визначити функціонально-стильові характеристики франкомовного ділового дискурсу;
- здійснити огляд методології дослідження перекладу ділового дискурсу;
- дослідити труднощі перекладу власних назв у текстах документів міжнародних організацій;
- визначити особливості перекладу аббревіатур у текстах документів міжнародних організацій;
- описати особливості перекладу термінів у текстах документів міжнародних організацій;
- розглянути прагматичну адаптацію франкомовних текстів документів міжнародних організацій українською мовою;
- визначити проблеми еквівалентності й адекватності в перекладі текстів документів міжнародних організацій з французької мови на українську мову.

Об'єктом дослідження є франкомовний діловий дискурс, а саме тексти документів міжнародних організацій.

Предметом дослідження є лінгвістичні та прагматичні особливості перекладу франкомовного ділового дискурсу українською мовою.

Методологія дослідження зумовлена необхідністю комплексного використання методів і методик: спостереження (під час опрацювання текстів документів міжнародних організацій); аналізу мовних одиниць (у вивченні семантичних, структурних і стилістичних особливостей лінгвістичних конструкцій на позначення термінології); зіставний та описовий методи для здійснення компаративного аналізу структурно-прагматичних особливостей тексту оригіналу та

перекладу; відбір і класифікація матеріалу зумовили використання прийому лінгвістичного спостереження; узагальнення (генералізація матеріалу та представлення результатів роботи у формі висновків).

Зазначені підходи, принципи і методи наукового пізнання дозволяють ґрунтовно проаналізувати статті з цієї теми, систематизувати та узагальнити дані для відображення об'єктивного, неупередженого погляду на проблему лінгвістичних та прагматичних особливостей перекладу франкомовного дискурсу.

Наукова новизна дослідження полягає у удосконаленні визначення лінгвістичних та прагматичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу українською мовою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що автор на основі міждисциплінарних зв'язків перекладознавства та лінгвістики розглянув проблему перекладу текстів ділового мовлення з французької мови на українську мову.

Дані матеріали можна використовувати при написанні праць з теорії перекладу та лінгвістики, науково-популярних і навчальних посібниках, в практичній викладацькій роботі, а також при розробці широкого кола загальних проблем з перекладу текстів.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, списків використаних джерел, резюме.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** висвітлюється теоретико-методологічні засади дослідження перекладу франкомовного ділового дискурсу на українську мову.

У **другому розділі** аналізуються лінгвістичні особливості перекладу франкомовного ділового дискурсу на українську мову.

Третій розділ присвячено дослідженню прагматичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу на українську мову.

У **висновках** підводяться підсумки дослідження.

Список використаних джерел включає 75 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

1.1. Поняття ділового дискурсу

В останні десятиліття термін «дискурс» (фр. discours – мова, міркування) набув широкого поширення не тільки в лінгвістичній сфері, але і в різних областях науки, пов'язаних з функціонуванням мови – літературознавстві, психолінгвістиці, соціології, юриспруденції, політології, антропології та т.д. У зв'язку з цим на даний момент відсутнє єдине визначення даного поняття, так як широке використання терміна сприяло появі різних підходів до його дефініції.

З розвитком дискурсивного аналізу, поступово займає центральне місце в лінгвістиці, інтерес до поняття «дискурс» значно зріс. Найбільш часто з цим терміном пов'язують процес мовної діяльності. Е. С. Кубрякова в своїй роботі «Про поняття дискурсу і дискурсивного аналізу в сучасній лінгвістиці» під «дискурсом» пропонує розуміти «використання мови», як похідне розмовної мови [28, с. 6]. Т. М. Миколаєва в збірнику «Нове в зарубіжній лінгвістиці» наводить ряд значень цього терміна, запропонованих різними авторами, наприклад: дискурс – це зв'язний текст, його усно-розмовна форма, діалог і т.д. [33, с. 467].

В сучасній лінгвістиці поняття «дискурс» тісно пов'язане з поняттям «текст». У зв'язку з цим доцільно підкреслити, що поява першого обумовлено розвитком лінгвістики тексту і збільшенням меж її дослідження [19, с. 32-33]. Слід також зазначити, що текст – це результат мовної діяльності, існуючий в усній і письмовій формі, а дискурс – і її процес, і результат [24, с. 307]. Це комплексне явище, яке, крім тексту, включає в себе різні екстралінгвістичні фактори, що сприяють

розумінню тексту (цілі адресанта, різні установки і т.д.) [41, с. 85]. На думку Н. Д. Арутюнова «дискурс» – це текст (мова), з притаманними йому прагматичними, психологічними та соціокультурними особливостями [1, с. 136-137].

У нашому дослідженні ми, слідом за Ю. С. Степановим, дотримуємося точки зору, що дискурс – явище, що існує в текстах, для яких характерні: особлива граматики, лексика, синтаксис і т.д. [38, с. 45], [42, с. 36].

Як відомо, одним з аспектів дослідження дискурсу є виділення особливих його типів [28, с. 10]. Створення класифікації типів дискурсу та їх диференційоване розгляд дозволяє виявити відмітні риси різних текстів і особливості контекстів, описати лінгвістичні й екстралінгвістичні характеристики окремого типу дискурсу [5, с. 111-113].

Так, дослідник У. І. Карасик виділяє два типи дискурсу: особистісно-орієнтований (персональний) і статусно-орієнтований [23, с. 193-194]. Особистісний дискурс поділяється на побутовий і буттєвий. Для першого характерні: діалогічність, нерідко стислість, емоційність, використання розмовної форми мови. Буттєвий дискурс носить розгорнутий характер, оперуючи різноманітними формами мови на базі літературної мови [23, с. 240].

У той час як статусно-орієнтований дискурс являє собою спілкування, яке може носити як інституційний, так і неінституційний характер, в залежності від функціонуючих соціальних інститутів в суспільстві на певний момент часу [23, с. 193].

Учасниками інституційного спілкування є представники громадських інститутів і організацій, або представники певної соціальної групи і, взаємодіючи з ними, приватні особи [20, с. 216]. Таким чином, інституційний дискурс – це спілкування, обмежене не тільки рамками певного суспільного інституту, а й соціально залежне явище, тому кількість його видів може як збільшуватися, так і зменшуватися.

У даній роботі ми, слідом за В. І. Карасиком, який розглянув інституційний дискурс в соціолінгвістическом аспекті, виділимо наступні його види: науковий, політичний, юридичний, ділової, військовий, рекламний і т.д. [23, с. 193]. З

вищесказаного впливає, що комуніканти персонального типу дискурсу входять в ситуацію мовного спілкування особистісно, коли комуніканти інституційного виступають як представники будь-якого суспільного інституту [23, с. 193-199].

Аналіз сучасних досліджень показав, що діловій дискурсу, як одному з найбільш важливих типів мовного спілкування на справжній момент, найменш властивий особистісний компонент. Як вид інституційного типу ділової дискурсу володіє наступними особливостями:

- шаблонність;
- клішованість;
- взаємодія комунікантів відбувається в певних умовах спілкування;
- певна система цілей спілкування, спрямованих на вирішення проблем в рамках соціального інституту, досягнення домовленості і надання мовного впливу на адресата;
- статусно-рольові відносини (специфічні комуніканти, наприклад: начальник – підлеглий) і т. д.

Для вирішення поставленого завдання учасники ділового дискурсу використовують різні способи і засоби, без яких досягнення поставленої комунікативної мети і взаєморозуміння не надається можливим. Разом з тим в діловому дискурсі присутні характеристики, властиві як особистісного, так і інших видів інституціонального типу.

Представляючи основу ділових відносин, даний вид дискурсу функціонує в таких сферах як: виробництво і його фінансування, покупка і продаж послуг і товарів, ремонт товарів, страхування, переговори по перерахованих видів статусно-рольових взаємин [45, с. 12-13].

Отже, учасниками ділового дискурсу є фахівці і керівники в області економіки, бізнесу, реклами, маркетингу, підприємці, клієнти. Звідси впливає, що діловий дискурс являє собою мовне спілкування, що відбувається в умовах статусно-рольових відносин, як усередині громадських організацій, так і між ними; і ділові відносини представників організацій з фізичними особами.

Розглянутий вид дискурсу реалізується в рамках ділового спілкування у формі переговорів, ділової переписки (на даний момент також активно використовується листування по електронній пошті), ділової документації, яка має певної структурою і особливими лінгвістичними характеристиками. У діловому дискурсі, як в типі інституційного виду, можна виділити ряд таких параметрів, як: специфічні стратегії, цінності і специфічні характеристики текстів.

До перших відносяться: переговори, співбесіди, тренінги. Цінностями ділового дискурсу є: створення ділових або партнерських відносин, отримання прибутку, управління. У зв'язку з цим необхідно відзначити, що однією з найбільш важливих рис текстів даного дискурсу є цілеспрямоване спонукання адресата до необхідних дій [45, с. 14].

Оскільки в даній роботі розглядаються лінгвістичні характеристики інституційного ділового дискурсу, ми вважаємо за доцільне приділити особливу увагу певним мовним одиницям і текстуальних особливостей, присутнім в текстах даного дискурсу. Говорячи про особливості текстів розглянутого дискурсу, необхідно відзначити, що при їх складанні використовується офіційно-діловий стиль мови, що характеризується наявністю спеціальної термінології, особливої лексики і фразеології, граматики, аббревіатур.

Ми поділяємо точку зору Шлєпкіной М. М., наведеної в одній з її робіт, про те, що до характерних особливостей текстів ділового дискурсу слід відносити: стислість і економічне використання мовних засобів, кліше, використання складноскорочених слів [46]. До перелічених характеристик ділового спілкування також можна додати зв'язність, логічне побудова висловлювань, ясність викладу.

Як було зазначено раніше, структура ділового спілкування включає в себе так звані дискурсивні формули, що виражаються у фразеології і кліше, які широко використовуються в текстах розглянутого нами дискурсу.

Наприклад: “*à court terme*” (в короткий срок), “*procéder à l'exécution*” (приступити к исполнению), “*une charte-partie*” (договор морской перевозки), “*conclure un contrat*” (заключить контракт), “*définitif et exécutoire pour chacune des parties*” (окончательное и обязательное для обеих сторон) и т.д. Розширення меж

ділової комунікації та постійне використання ділових контактів сприяло встановленню певних мовних форм, які функціонують в текстах різних жанрів як усного, так і письмового інституційного ділового дискурсу. Одним з таких форм прийнято вважати кліше. Їх функціонування в текстах ділового дискурсу служить покращенню взаєморозуміння учасників комунікації певного суспільного інституту.

Дослідження Шлєпкіної М. М. наочно показує, що більше половини тексту даного жанру ділового дискурсу складають фразосхеми, і 40% склали кліше [46]. Аналіз матеріалів на нашу предмету також показав, що при проведенні переговорів широко використовуються наступні фрази, які виражають ввічливе ставлення до комунікантам: “*serait-il possible*” (чи надається можливим), “*vous pourriez envisager*” (ви могли б розглянути).

У жанрі ділового дискурсу «нараду», направленому на прийняття спільного рішення і обмін інформацією, також широко використовуються наступні кліше: “*réunion de travail*” (робоча нарада), “*de façon régulière*” (на постійній основі) і т.д.

В уточнення до вищесказаного відзначимо, що в більшості текстів ділового дискурсу поширені такі кліше і фразеологічні одиниці, як: “*conclure un contrat*” (укласти договір), “*surévaluer un produit*” (переоцінити товар) і багато інших.

Також в діловому дискурсі використовуються латинські і французькі кліше, такі як: “*appendix*” (додаток до договору), “*ex-gratiapayment*” (добровільна виплата). Крім того, специфічними правилами етикету в різних жанрах ділового дікурса обумовлено наявність великої кількості формул і прийомів для початку і припинення розмови, його продовження, запиту, згоди [46], [45, с. 30].

Лексичний рівень текстів ділового дискурсу характеризується широким використанням різних аббревіатур і скорочень. Так, наприклад, в текстах контрактів економічної спрямованості досить часто можна зустріти такі скорочення: “*CA: Contrat d’avenir*” (контракт на майбутнє), “*CA: Chiffre d’affaire*” (Виторг), “*CN: comptabilité nationale*” (система національних рахунків), “*VAD: vente à distance*” (дистанційний продаж).

В даний час також широко поширене використання аббревіатур для позначення різних організацій і посад: “*OIT : Organisation internationale du travail*”

(Міжнародна організація праці), “*OCDE: Organisation de coopération et de développement économiques*” (організація економічного співробітництва та розвитку), “*CA: Comptable agréé*” (дипломований бухгалтер). З прагматичної точки зору застосування в діловому спілкуванні інтернаціональної лексики небажано, так може призвести до непорозумінь або різночитання.

З точки зору граматики в текстах ділового дискурсу виділяються різні особливості, стройові елементи і особливі характеристики. Відмінною рисою ділових взаємин є «розширений код спілкування», так як, в протиставлення побутового типу дискурсу (де спілкування відбувається за допомогою «скороченого коду»), ділової не має контекстної залежності [23, с. 173]. Також в текстах ділового дискурсу спостерігається вживання безособових конструкцій, так як тут особистісний компонент менш виражений, ніж з текстах особистісного типу дискурсу [21, с. 60].

1.2. Функціонально-стильові характеристики франкомовного ділового дискурсу

Ділові документи є зв'язковим текстом, що містить певні структурні елементи. Дослідження ж певного типу текстів неможливо без розгляду стилю цих текстів, так як стиль є одним з основних факторів екстообразовання, а «стилістичні чинники вплетені в структуру тексту і зумовлюють змістовно-концептуальну інформацію тексту» [10, ст. 6].

Під стилістичними особливостями ми розуміємо те, що К.А. Долинин визначав як «стиль вираження» або «властивість повідомлення, що виникає в результаті відбору означають, тобто мовних засобів, якими буде виражено те, що адресант хоче сказати або написати» [17].

Стилістичне значення, або властивість мовної одиниці, нести елементи стилістичного змісту промови, потенційно притаманне одиницям будь-якого рівня

мови – слова, граматичній формі, синтаксичної конструкції, произносительного варіанту фонемі і навіть інтонаційному малюнку фрази. Розглянуті нами ділові документи є письмовими текстами, тому, зрозуміло, ніяких фонетичних і інтонаційних особливостей у них немає.

Ділові документи намагаються слідувати нормативної, класичної граматики мови. Тому ті деякі стилістичні особливості, що знаходяться на стику синтаксису і граматики, цілком можна розглядати як синтаксичні. Таким чином, ми будемо розглядати стиль ділових документів на двох рівнях: лексика і синтаксис. Саме на цих двох рівнях присутні структурні елементи, релевантні для стилю ділових документів.

Незважаючи на те, що в рамках стилю ділових документів ми провели поділ на синтаксис і лексику в залежності від затрагиваємого рівня мови, стиль ділових документів є системою. Одиниці різних рівнів мови (в нашому випадку, лексичні і синтаксичні) мають однакові, подібними і явно порівнянними стилістичними значеннями, і в результаті взаємодії стилістичних значень цих одиниць утворюється стиль ділових документів.

І лексика, і синтаксис в ділових документах нерозривно пов'язані, спільно створювати неповторний, особливий і чітко відмітний стиль ділових документів. Таким чином, при дослідженні стилю ділових документів ми чітко дотримуємося ідей М.М. Кожиной, яка не тільки визначала стиль як «стилістиці-мовну системність», а й наголошувала на необхідності перемикування центру ваги при розгляді стилю на текстовий рівень [26, ст. 6].

Розглядаючи лексику будь-якого под'язика або типу тексту, не завжди правильно і розумно аналізувати її виходячи з однієї лексеми (тобто говорити про вживання або невживання, стилістичному забарвленню окремого слова).

Більш продуктивним, на наш погляд, виявляється включення на рівних в аналіз і цілих поєднань, які, утворюючи єдиний смисловий комплекс і виступаючи в одній синтаксичній ролі в реченні, можуть бути прирівняні до однієї лексичної одиниці. Це зауваження є особливо важливим і актуальним для розглянутого нами

мови ділових документів, який деякі фахівці зводять до набору стійких сполучень і кліше.

Лексична система ділових документів організовується трьома стилістичними смислами:

- «норма» (загальноновживана лексика літературної мови);
- «норма плюс спеціалізація» (спеціальна термінологія і стійкі спеціальні вирази);
- функціонально-маркована лексика (обмежені, але надзвичайно важливі для ділових документів вкраплення маркованих елементів зі стилістичними значеннями «офіційність», «бюрократичний стиль» (канцелярит), «книжність», «архаїчність», «височина»).

Говорячи про норму стосовно стилю ділових документів, ми маємо на увазі «літературну норму», представлену «літературно обробленим мовним стандартом, який розглядається як найкращий зразок національної мови і впроваджується суспільством через систему освіти і за допомогою засобів масової комунікації» [40, с. 74].

Провівши поділ лексичної системи документів на три групи, можна сказати, що в багатьох випадках межі між групами досить розмиті, і одну і ту ж лексичну одиницю можна трактувати по-різному, в залежності від поглядів і концептуальних установок дослідника. Так, в лінгвістиці досі не проведено чітких меж між термінами і загальноновживаною лексикою.

Крім того, важко провести суворе поділ між «нормою плюс спеціалізація» і функціонально-маркованої лексикою, в той час як відмінність між загальноновживаними і функціонально-маркованими одиницями є явним і не може викликати розбіжностей. На наш погляд, проведення чітких меж і класифікацій в лексичній системі є неможливим, і тут важливо не стільки точне віднесення конкретної лексичної одиниці до однієї певної групи, скільки принципове розуміння наявності трьох вищевказаних лексичних груп у ділових документах при можливості спірного трактування деяких одиниць.

Отже, розглянемо детально кожен з виділених нами трьох великих лексичних груп.

1. Загальноживана лексика. База кожної подмови, і ділової документації не є в цьому сенсі винятком, становить найбільш поширена загальноживана лексика (*la langue commune ou l'expression usuelle*, за термінологією Ш. Баллі) [48, с. 116-117].

Ця група є спільною для всіх функціонально-стилістичних різновидів літературної мови, тобто ця лексика використовується у всіх сферах і ситуаціях спілкування та позбавлена будь-якої соціально-асоціативної забарвлення. Вона становить основу, базу лексики будь-якого типу тексту і стилю, і ніякої текст не може обійтися без таких елементів загальноживаної мови як:

- прості прийменники;
- сполучники;
- займенники;
- всі числівники;
- основні дієслова (буттєві дієслова, дієслова розумової діяльності, знання, почуттів, руху, модальні дієслова та ін.);
- основні іменники, найбільш частотні позначення загальних і постійних предметів і явищ життя (“*jour*” – «день» / “*réponse*” – «Відповідь» та ін.);
- прикметники (вказівні, присвійні, питальні, невизначені і ін., за винятком деяких якісних, про критерії віднесення яких до особливої групи буде сказано нижче);
- прислівники (крім деяких діалектів способу дії).

Всі ці лексеми відносяться до літературної норми, тобто до літературно обробленого мовною стандарту. Ділові документи повністю слідує літературній нормі, виключаючи будь-які просторечно-арготичні, разговорнофамільярні, діалектні способи вираження.

Розглядаючи загальноживану лексику, Ю.А. Бельчиков відзначає такі важливі її властивості, як семантичну ємність, яка виявляється в багатозначності, і семантичну гнучкість, пов'язану з розвитком нових значень і навіть експресивних

відтінків в специфічних умовах вживання, про що докладніше буде сказано нижче [2].

Зрозуміло, виникають труднощі при віднесенні лексеми до тієї чи іншої групи (загальноновживана лексема, термін або функціонально-маркована одиниця). І, як уже говорилося, іноді це питання є спірним. Відносно загальноновживаної лексики ми виходили з таких критеріїв: по-перше, в діловому тексті слово повинно мати більш-менш те ж значення, що і при повсякденній вживанні (наприклад, в побутовому спілкуванні або в художній літературі), або не відсилати до якого-або особливого своїм значенням, пов'язаного з діловим світом, тобто, не виступати в професійному вживанні, не бути терміном.

По-друге, загальноновживана лексика не може виступати в створення стилістичного ефекту в діловому документі (для цього використовуються дві інші групи лексики) і не несе стилістичного значення. Якщо два вищевикладених умови застосовуються до загальноновживаної лексики будь-якій ситуації і є основоположними для її визначення, то третій критерій носить скоріше приватний характер і пов'язаний з особливостями розглянутого нами типу тексту. Третій критерій: загальноновживана лексика вкрай рідко утворює стійкі вирази і являє собою скоріше поодинокі лексеми, а не їх поєднання.

У рідкісних випадках загальноновживана лексика все ж може вносити свій вклад в створення стилю ділових документів. Ще Л. Гальді, розглядаючи стилістику, відзначав, що в прозовому тексті займенники можуть мати стилістичної функцією [52, ст. 80]. З подібною ситуацією ми стикаємося і в ділових документах. «Норма + спеціалізація»

Це лексичні одиниці, що утворюють внутрішню норму ділових документів як особливого типу тексту, що відноситься до ОДС. Саме ця внутрішня норма і відрізняє ділові документи від інших способів вираження і груп текстів. Перш за все, внутрішня норма передбачає підпорядкування правилам певної композиції (що було розглянуто нами при аналізі структури ділових документів), відповідний спосіб подачі і розгортання змісту, специфічний відбір і використання мовних засобів (що буде проаналізовано нами в даній частині дисертаційного дослідження).

Група «норма + спеціалізація» не є гомогенною. Всередині неї ми виділили три підгрупи:

- терміни (іменники);
- термінологізовані дієслова, прислівники і прикметники;
- стійкі спеціальні вирази і поєднання.

Ця вкрай велика група слів і виразів являє собою так звану спеціальну лексику. Але лексика, що відноситься до термінів, термінологізовані дієслів, прислівники, прикметником і стійким спеціальним виразами, перш за все, входить в загальний клас лексичних одиниць, і їх приналежність до спеціальної лексики є вторинною, специфічною рисою.

Саме тому така лексика належить до групи «норма + спеціалізація». Відмінність цієї лексики від слів, що входять до першої групи (загальноживана лексика), полягає в особливому характері вживання. Саме професійне вживання і висувалося горьковскою науковою школою термінознавства в якості критерію термінологічності [14].

Ми пропонуємо розширити цю формулювання в двох напрямках. Поперше, не обмежувати вживання термінів виключно професійними рамками, а розуміти під цим швидше «спеціальну область вживання» [15]. Таким чином, терміни можуть вживатися не тільки в суто професійному середовищі, а будь-якому контексті, де потрібно і використовується їх відповідне відповідного напряму підготовки (спеціальне) значення.

При цьому вони не втрачають свого статусу терміна і мають всі властивості, властивими термінам. А по друге, відносити даний критерій не тільки до термінів, а й до більш широкого пласту лексики: термінологізовані дієслів, прислівники і прикметником, стійким спеціальним виразами і сполученням.

Таким чином, ми відносимо до спеціальної лексиці все лексичні засоби, так чи інакше пов'язані, по контексту вживання або за значенням, з професійною діяльністю людини, так як тільки в ході своєї професійної діяльності людина, виходячи з потреби, наділяє слова загальноживаного мови спеціальним значенням або свідомо створює терміни.

Пояснимо особливий характер вживання на конкретному прикладі. Візьмемо вираз «нести відповідальність» (*avoir la responsabilité*). Широко вживається як у побутовій, художньої мови, так і в професійній, в даному випадку юридичної та ділової області.

Але в професійній (спеціальній) середовищі цей вислів вживається виключно в своєму більш конкретному, вузькому, спеціальному розумінні – «нести юридичну відповідальність». В інших же ситуаціях цей вислів швидше стосується моральної відповідальності.

Так, тлумачний словник французької мови Larousse дає наступне головне визначення слову “*Responsabilité*”: *Obligation ou nécessité morale de répondre, de se porter garant de ses actions ou de celles des autres* – Зобов'язання або моральна необхідність доручатися за свої дії або дії інших. [57]

Таким чином, поза професійного вживання (наприклад, в художніх творах, побутової бесіді) спеціальна лексика втрачає своє спеціальне значення, перестає позначати поняття, «детермінологізація» і в більшості випадків стає частиною загальноновживаною мови (тобто нормою без спеціалізації). Тим не менш, спеціальна лексика в своєму спеціальному значенні може використовуватися, зокрема, в художніх творах, з метою створення певного стилістичного ефекту, але подібні випадки не входять в область нашого дослідження.

А.В. Суперанская підкреслює, що вся спеціальна лексика є приналежністю окремих под'язиків, які обслуговують одну (свою) сферу людської діяльності, а не певного функціонального стилю [39, ст. 67]. В цьому плані ділова документація являє собою цікавий феномен, так як вона об'єднала в собі слова і вирази з різних областей людської діяльності: економіка, право, торгівля, фінанси, техніка: наприклад, “*acquisition*” – придбання, купівля.

Таким чином, мова ділових документів можна охарактеризувати як якийсь «над'язик», що включає в себе лексику декількох под'язиків. Саме тому лексика ділової документації відрізняється великою різноманітністю. Більш того, цей лексичний фонд не є замкнутим, і в ньому немає критерію внутрішньої системності, характерного для наукового стилю.

Лексичний фонд конкретних наук – це завжди терміносистема, де терміни внутрішньо пов'язані між собою і разом утворюють понятійний апарат цієї науки. Лексичний же фонд ділових документів визначається зовнішньої системністю, тобто залежить від конкретної ситуації (область туризму, кадрові питання і так далі – набір тем вкрай великий, і вживана спеціальна лексика може сильно різнитися).

Одним з обов'язкових властивостей, що висуваються до лексики, що відноситься до групи «норма + спеціалізація», є змістовна точність, під якою розуміється чіткість, обмеженість значення. У ділових документах намагаються не допускати двоякого, неоднозначного розуміння мовного вираження, і, тим не менш, в рамках всієї ділової документації лексичні одиниці зберігають свою багатозначність і змінюють значення в залежності від конкретного контексту вживання, що неможливо при суто професійному їх вживанні. Тут можливі три випадки:

1) Лексична одиниця може функціонувати і як лексема загальнозживаного нормованого мови, і як лексема зі спеціальним значенням.

Наприклад, “*Action*”, Може виступати в документі, як в своєму звичайному значенні – «дія», так і в спеціальних значеннях: як економічного терміна «акція» (Цінний папір) і юридичного терміну «справу», «позов»:

“La Société dispose d'un Organe de Surveillance, afin de faciliter l'intégration des procédures avec les critères éthiques de ce Code, pour vérifier que les actions et comportements sont cohérents avec le code de conduite...” – «Компанія забезпечує себе Органом нагляду з метою сприяння об'єднанню процедур з етичними критеріями цього Кодексу, перевірки відповідності дій і поведінки нормам поведінки ...».

“Le capital social est de 500 000 000 (cinq cent millions) d'euros, divisé en 500 000 (cinq cent mille) actions d'une valeur nominale de 1 000 (mille) euros chacune.” – «Статутний капітал дорівнює 500 000 000 (п'ятсот мільйонів) Євро, розділений на 500 000 (п'ятсот тисяч) акцій становить 1 000 (одна тисяча) Євро кожна.»

“L'action en responsabilité contre les administrateurs est intentée par chaque actionnaire, qui peut également demander, en cas d'irrégularités graves dans la gestion de la société, qu'une mesure conservatoire soit adoptée pour révoquer les administrateurs

eux-mêmes.” – «**Позов** про притягнення до відповідальності директорів ініціюється будь-яким акціонером, який також може попросити, в разі серйозних порушень в управлінні Товариством, щоб були вжиті заходи обережності у вигляді відставки директорів.»

2) Лексична одиниця, крім загальноживаного значення, може мати кілька спеціальних значень (омонімія термінів). Наприклад, “*roids net*” (вага нетто, тобто без упаковки), “*bénéfice net*” (чистий прибуток, тобто після сплати податків), “*vin net*” (чисте вино, тобто без домішок), що не виключає і збереження в інших документах загальноживаного значення прикметника “*net (nette)*” – (чистий, охайний, ясний, ясно виражений).

3) Лексична одиниця функціонує тільки як термін, але цей термін відноситься до різних сфер і володіє в кожній зі сфер окремим значенням (і тоді ми маємо справу з термінологічними омонімами). Наприклад, французька лексема “*ventilation*”. В ділових документах може функціонувати не тільки як загальновідомий термін «вентиляція», а й як фінансовий термін зі значенням «розподіл (суми)»:

“À la clôture de l'exercice le comité de direction informe l'autorité budgétaire de la ventilation des montants...” – «При закритті фінансового року керуючий комітет інформує бюджетний орган про розподіл сум».

У наведеному вище прикладі нам зустрілася ще одна багатозначна лексема – “*exercice*”. У повсякденній сфері вона означає «вправа, практика», але в економічній і діловому середовищі отримала зовсім інше значення – «фінансовий, господарський рік».

При цьому у всіх трьох випадках, завдяки контексту, не виникає ніяких проблем з правильним розумінням лексичної одиниці. Зняттю багатозначності сприяє і той факт, що омонімія термінів зустрічається досить рідко в межах однієї терміносистеми. Таким чином, в ділових документах ми можемо виділити таку властивість лексичних одиниць як їх семантична багатофункціональність, коли навіть в рамках одного тексту лексична одиниця може виступати в різних значеннях, як, зокрема, в наведених вище прикладах з багатозначною лексемою

action, яка виступає в одному і тому ж Статуті, з якого і були взяті приклади, спочатку в значенні «акція», а потім в значенні «позов», хоча таких ситуацій намагаються уникати, щоб не порушувати ясність документа і домогтися однозначності.

Що виділяється нами семантична багатofункціональність не скасовує того, що спеціальні значення лексичних одиниць є чіткими і мають точні межі, хоча самі ці значення і не є фіксованими для всіх документів.

На нашу думку, включення багатозначною лексеми в діловий документ проходить в два етапи: на першому етапі відбувається включення слова в діловий контекст, коли виключаються всі значення, явно не належать до діловій сфері, а також всі переносні, метафоричні, іронічні значення. Наприклад, в ділових документах слово "*prêt*", не вживається в своєму спеціальному лінгвістичному значенні «запозичення», залишивши за собою значення економічного і юридичного поняття «позика, кредит». Другий етап передбачає подальше звуження семантичної структури лексеми відповідно до потреб певного документа або навіть частини документа. Все це призводить до значного збільшення симетричності лексичних одиниць і вирівнюванню співвідношення означуваного і що означає.

Об'єктивність і чіткість змісту поняття робить терміни, термінологізовані дієслова, прислівники, прикметники, стійкі спеціальні вирази і поєднання в переважній більшості випадків стилістично нейтральними для ділових документів, що не створює будь-яких додаткових асоціацій. Їх вживання не сприймається як щось незвичайне і стилістично маркіроване. Всі терміни відносяться до нейтрального шару лексики, тобто не мають експресивним і конотативне значення.

Ще однією важливою властивістю спеціальної лексики є цілеспрямований характер її введення в вживання у відповідному спеціальному контексті, що фактично відповідає процесу її появи. При виникненні необхідності в позначенні якогось спеціального поняття, предмету, явища, відповідна лексема або береться з уже наявного лексичного фонду мови (слова додається нове значення), або конструюється, створюється з наявних засобів мови (словотвір за допомогою

приставок, рідше суфіксів, складання коренів), або запозичується з інших мов. У будь-якому випадку всі ці процеси носять усвідомлений і контрольований характер.

Нагадаємо, що в групу «норма + спеціалізація» входять не тільки окремі лексеми, а й поєднання слів. Останні мають найважливіші додаткові властивості: синтаксичне єдність незалежно від числа що входять до складу елементів, стійкість і відтворюваність у мовленні.

Підведемо підсумок. Всі слова і вирази, що входять до групи «норма + спеціалізація», а це і терміни, і термінологізовані дієслова, прикметники, дієприкметники і прислівники, стійкі спеціальні вирази і сполученики, мають ряд спільних рис: приналежність до спеціальної області знання, незалежність від контексту, приналежність до нейтрального шару лексики, цілеспрямований характер появи, стійкість і відтворюваність у мовленні. Наприклад: *“tenir registre de ...”* – «вести облік чогось...»

В основі перерахованих особливостей спеціальної лексики лежить особливий характер зв'язку між поняттям і об'єктом, властивий даній групі лексики. На думку А.В. Суперанская, вся спеціальна лексика характеризується порушенням рівномірності зв'язків з поняттям і об'єктом, оскільки вона орієнтована на штучно виділені об'єкти і на конструюються поняття, відсутні в природних умовах [39, с. 26].

На противагу цьому, слова загальної лексики більш менш рівномірно співвіднесені з поняттям і має назву об'єктом. Всі слова спеціальної лексики мають підвищену денотативну спрямованість, оскільки вони цілеспрямовано створюються для іменування спеціальних денотатів. Якщо спеціалізації піддається слово загальної лексики, воно або повністю змінює, або істотно обмежує свій денотат. Якщо слово запозичується або спеціально конструюється, це робиться заради нового денотата (нового предмета, явища дійсності, невідомого раніше і який не мав свого спеціального позначення). Денотат спеціальної лексики штучно створюється в процесі пізнання. Таким чином, спеціальна лексика являє собою результат штучного втручання людини в природний хід розвитку мови. Як наслідок цього вона вся

вторинна, цілеспрямовано створена з споконвічних (загальноновживана лексика), придуманих або запозичених елементів.

Відзначимо окремо, що для ділових документів властива вкрай висока частотність вживання всіх лексичних елементів, що відносяться до групи «норма + спеціалізація»: терміни, термінологізовані дієслова, прикметники, прислівники, стійкі спеціальні вирази і сполучення. Багато в чому завдяки великій кількості економічних, юридичних термінів, особливих клішірованих виразів ми розпізнаємо текст як діловий. Таким чином, сама частотність вживання спеціальної лексики виявляється одним з важливих ознак ділової документації.

1.3. Методологія дослідження перекладу ділового дискурсу

Аналіз понять «тексту» і «дискурсу» свідчить про їх тісний взаємозв'язок. Невипадково аналіз дискурсу як новий напрямок з'являється в кінці минулого століття, коли світова лінгвістикою внесений значний вклад у вивчення різних аспектів тексту, серед яких комунікативний аспект тексту і прагматика тексту становлять найбільший інтерес для успішного розвитку аналізу дискурсу.

Аналіз дискурсу захоплює багато дисциплін, черпаючи з них матеріал, методи і підходи. Зі свого боку аналіз дискурсу вносить істотний внесок в розвиток суміжних дисциплін, будучи місцем їх стикування. Найбільший доробок для аналізу дискурсу був створений в надрах лінгвістики - теоретичної, описової та прикладної.

Класичний підхід до «тексту» як динамічної структури, прийнятий в «лінгвістики тексту» і визначає «динамізм тексту» в якості однієї з його характерних рис, і привів до спостережуваного в ряді робіт змішання понять «текст» і «дискурс». Подібна термінологічна плутанина підтримувалася також змішанням поняття «аналіз дискурсу», прийнятого в американській лінгвістиці, і поняття «лінгвістика тексту», що веде свій початок від розробок німецької лінгвістичної школи.

Аналіз понять «текст» і «дискурс», виражений в співвідношеннях «текст = дискурс» (Н.А. Слюсарева), «текст vs. дискурс» (Т.А. van Dijk, R. de Beaugrande, M. Stubbs, G. Cook, G. Brown and G. Yule, Н.Д. Арутюнова, В.Г.Борботько, В.В. Червоних, Е.С. А.А.Залевская, Е.С. Кубрякова та О.В. Александрова, В.Е.Чернявская, А.Е. Карлінський, А.Ю.Попов і ін.) І «текст і дискурс» (Т.М. Миколаєва, А.Ф. Батькова) показав, що відносини між текстом і дискурсом не можуть кваліфікуватися ні як відносини рівності або ототожнення, ні як відносини симетричності, ні як контрарніє відносини. Дискурс більш широке поняття, ніж текст, і відносини між ними можуть бути визначені в термінах теорії множин як відносини включення.

В якості оперативної дефініції «дискурсу» приймається наступне: «Дискурс – це мовленнєвий взаємодія двох і / або більш комунікантов в усній або письмовій формі, що проходить в певній комунікативній ситуації, результатом якого є текст, або тематично об'єднані тексти» [4].

Вивчення дискурсу з притягненням в зону інтересів лінгвістики соціальних і психологічних характеристик людини дозволяє по-новому побачити не тільки процес комунікації і мовна поведінка людини, а й оцінити роль соціальних умов і психологічного чинника при взаємодії людей. Величезний досвід лінгвістичних досліджень виявляється спрямованим в «нове русло», при цьому роль інших дисциплін і їх внесок в загальну справу по вивченню комунікації повинні бути уважно, дбайливо і по гідно оцінені.

Справжня робота виконана в руслі сучасних досліджень аналізу дискурсу: «дискурс як текст, дискурс як жанр, дискурс як професійна практика, дискурс як соціальна практика», «дискурс як соціальна інтеракція».

Перейдемо до розгляду ділового дискурсу та обґрунтуємо необхідність вивчення цього виду дискурсу. Значимість ділового дискурсу повсякденному житті в сфері економічних відносин можна висловити словами Б. Катца: «У бізнесі комунікація – це все», тому що вона забезпечує «обмін ідеями, повідомленнями та поняттями, що мають відношення до досягнення поставлених комерційних цілей» [53]. Дійсно, згідно з дослідженнями Г. Мінтцберга і Дж. Коттер, в щоденній роботі

менеджера спілкування займає 60-80% робочого часу. Організована діяльність людей здійснюється за допомогою дискурсів, в яких значення і дія нерозривно зв'язуються в комунікації [51].

Великий науковий і практичний інтерес до ділового спілкування в усьому світі об'єднав викладачів, дослідників і практиків ділового спілкування в Міжнародну Асоціацію по Діловому Спілкуванню (ABC – Association for Business Communication) Створена в 1935 році і об'єднуючої професіоналів Північної Америки, Європи, Азії та району Тихого океану. Велика армія російських викладачів з ділової англійської мови об'єдналася в кінці 90-х років в професійну організацію “BESIG.RUSSIA” (Business English Special Interest Group). З 2002 року за підтримки Інформаційного Агентства Посольства США в РК утворилася «Центрально-Азійська Асоціація по Діловому Спілкуванню» (CA ABC), що об'єднує викладачів та дослідників Центральної Азії і Казахстану, які стикаються за родом своєї діяльності з різноманітними практичними і науковими аспектами ділового спілкування.

Якщо раніше тексти документів цікавили дослідників насамперед з точки зору лінгвістичних параметрів власне офіційно-ділового стилю, то сьогодні в центрі уваги лінгвістів знаходиться ділова дискурс, який включає крім тексту екстралінгвістичні і соціолінгвістичні фактори його формування, сприйняття і розуміння, що мають надзвичайне значення для успішної інтеракції ділових партнерів.

Аналіз ділового дискурсу в нашому дослідженні передбачає вивчення лінгвістичних характеристик даного типу тексту в тісному зв'язку з учасниками комунікації та комунікативної ситуацією в інтеракції ділового спілкування.

Виходячи з вишевиделених істотних ознак дискурсу, особливу увагу в нашому дослідженні приділяється екстралінгвістичним факторів, а саме, учасникам комунікативного акту (автор повідомлення і адресат з їх соціальними, віковими, гендерними характеристиками, їх інтенціями і т.д.), а також комунікативної ситуації (сфера комунікації, канал зв'язку, код, супутні обставини і т.д.), які є визначальними факторами безпосереднього продукування і функціонування ділового дискурсу.

Дискурс як феномен мови включає в себе різні змінні (текст, учасники інтеракції, комунікативна інтеракційна ситуація) і володіє природною здатністю утворювати в залежності від поєднання і співвідношення цих змінних впорядковані види (типи, групи) дискурсів.

Ступінь своєрідності і специфічності ділового дискурсу (*species*) дає повне право стверджувати його онтологічну самодостатність як об'єкта. Діловий дискурс як один з типів дискурсу являє мовленнєвий взаємодія людей в певному виді діяльності – їх професійному житті. В якості оперативної дефініції «ділового дискурсу» пропонується наступне: «Діловий дискурс як поняття видове є конкретним втіленням інваріантної моделі дискурсу, створеного стосовно конкретної комунікативної бізнес-ситуації певною групою людей, що мають те чи інше відношення до бізнесу. При цьому конкретним втіленням діяльності цих людей в бізнес-ситуації будуть тексти, виражені в формі різних жанрів» [4].

Отже, діловий дискурс як видове поняття, або один з типів дискурсу, має наступні відповідності складовим родового поняття «дискурс»:

1. текст – жанри ділового дискурсу, тобто зміст ділового дискурсу формується у вигляді того чи іншого жанру;
2. комунікативна ситуація – сфери бізнесу, тобто родові поняття «комунікативної ситуації» приймає «видові форми» тієї чи іншої сфери бізнесу (нафтогазової, банківської, торговельної, поліграфічної і т.д.);
3. учасники комунікації – керівники, менеджери, обслуговуючий персонал компаній і корпорацій, клієнти, тобто ті чи інші учасники даної сфери, які беруть участь в інтеракції.

Разом з тим при розгляді питання про онтологічної самодостатності дискурсу і одного з його типів – ділового дискурсу – можна назвати такі риси відмінності між ними: дискурс є інваріантної моделлю для різних типів дискурсу в залежності від комунікативної сфери спілкування, виду діяльності, політичного або соціального інституту або приналежності до наукової дисципліни.

Розглянемо докладніше поняття «бізнес», яке покриває ту комунікативну сферу, в якій функціонує діловий дискурс: «Бізнес – це людська діяльність, пов'язана

з матеріальними проблемами. Він необхідний для цивілізації. Його можна виявити в усіх суспільно-економічних формаціях, включаючи найпростіші. Бізнес може включати виробництво товарів, прикладами чого є виробництво літаків, будівництво будівель, виготовлення картонних коробок. Він же забезпечує фінансування подібної діяльності і включає в себе надання грошових позик, торгівлю цінними паперами, страхування, пов'язане із забезпеченням безпеки капіталу під час здійснення ділових операцій. Інші форми бізнесу є комерцією, тобто продаж продукції і різні послуги, такі, як бухгалтерський облік, розподіл і ремонт товарів. Бізнес, таким чином, це діяльність, спрямована на виробництво і збут товарів і послуг» [56, ст. 110].

Наведемо інше визначення поняття «бізнес», дане російськими авторами, але близьке за значенням до вищенаведеного: «Бізнес (від англ. Business – справа, антрепренерство, підприємництво) – ініціативна економічна діяльність, здійснювана за рахунок власних або позикових коштів на свій ризик і під свою відповідальність, яка має головними цілями отримання прибутку і розвиток власної справи» [35].

Дані визначення дуже важливі для дослідження, оскільки дозволяють окреслити діяльність, в рамках якої функціонує ділова дискурс. Крім загального визначення основної діяльності та призначення бізнесу необхідно перерахувати і ті аспекти життя бізнесу, які грають велику роль в його організації, структурі, щоденному житті, розвитку та майбутньому.

До них можна віднести:

- менеджмент бізнес-структури (початок бізнесу; значення менеджменту, планування; лідерство; мотивація; комунікація; контроль; прийняття рішення);
- створення життєздатної організації (організація; люди; успіх в світі змагань);
- успіх в бізнесі (продукція, її якість; послуги клієнтам; маркетинг; гроші; робота з цифрами – статистика, бухгалтерія, комп'ютер, інтернет; глобальний ринок);
- робота з громадськістю та урядом (етичні соціальні обов'язки; зобов'язання між урядом і бізнесом);

– робота з людськими ресурсами (освіта і менеджер; особисті характеристики менеджера; роль жінки в компанії; сім'ї працівників; релігія; зміна поколінь; майбутнє компанії) [49].

Іншим джерелом реєстрації аспектів діяльності бізнесу і, відповідно, функціонування ділового дискурсу служить зміст, або список тем сучасних підручників з ділового спілкування. Розглянемо короткий зміст одного з найпопулярніших підручників з ділового спілкування “C.L. Bovee, J.V. Thill. Business Communication Today, 6th edition, Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2000, 692 p.”:

1. Основи ділового спілкування (поняття ділового спілкування; слухання, робота в команді і розуміння невербальної комунікації);
2. Процес написання (планування, організація, композиція та виправлення ділових повідомлень з урахуванням аудиторії);
3. Листи, мемо, електронні повідомлення та інші короткі повідомлення (написання повсякденних повідомлень, повідомлень з хорошими і поганими новинами);
4. Інформація та технологія (отримання і відправлення інформації через Інтернет і з використанням інших технологій; пошук, оцінка та обробка інформації; передача інформації за допомогою графіків і інших наочних фігур);
5. Звіти та усні презентації (спілкування за допомогою звітів, планування, організація і написання звітів та проектів; завершення формальних звітів і проектів; виступ з усною мовою і презентацією);
6. Документи по найму на роботу (резюме і заяву про прийом на роботу; інтерв'ю та подальші дії);
7. Спеціальні питання ділового спілкування (формат і структура ділових документів; джерела / матеріали звітів).

П. Волошин вважає, що термін бізнес (business) включає в себе широке коло понять, які охоплюють не тільки торгово-фінансові операції, але і виробничі відносини, саме виробництво та управління [8; ст 34-38].

Крім того, мова ділового спілкування включає в себе розмовно-побутову

лексику, оскільки вона використовується не тільки як засіб передачі специфічної інформації, а й основний засіб спілкування в області виробничо-економічних відносин – «від неформально-побутових до вузькопрофесійних».

Перейдемо до розгляду контексту і його складових в діловому дискурсі. Контекст в широкому розумінні включає попередній контекст, реальну комунікативну ситуацію, учасників комунікації з їх міжособистісними відносинами, різними видами знань і т.д., які тісно взаємопов'язані і мають реальний вплив один на одного.

Для адекватного розуміння ділового дискурсу необхідно звернути увагу на реальних учасників комунікації, які створюють і інтерпретують усні і письмові тексти в певній ситуації, а також на їх дії в процесі інтеракції.

Д. Боден абсолютно справедливо нагадує: «Не організації роблять щось, а люди. Якщо ми прийнемо, принаймні як робоче припущення, що організації і є люди, які складають їх, то нам необхідно краще розуміння дій людей » [50].

В даному питанні вирішальну роль відіграє статус інтерактантов, або учасників комунікації. Згідно з цим ознакою можна умовно позначити наступні розуміння «ділового дискурсу»:

1. Діловий дискурс – це спілкування між інтерактантами, які знаходяться в бізнесі. До цих визначень можна також віднести «корпоративне вимір», тобто все те, що пов'язано з діяльністю корпорації. Автори таких документів чи усних форм спілкування – люди бізнесу.

2. Діловий дискурс – це спілкування між інтерактантами, які відносяться до певних ділових і професійним групам.

3. Діловий дискурс – це спілкування між інтерактантами, які належать групам «бізнес» і «не-бізнес». Це зазвичай спілкування «менеджер і клієнт» або «продавець і покупець »

Загальною характерною рисою для всіх вищевиделених груп є ділові відносини, що включають покупку, продаж товарів і послуг або попередні переговори за цими видами ділових відносин. Крім цього, вони охоплюють

відносини не тільки усередині підрозділів однієї організації, а й між організаціями, а також між організаціями і окремими індивідами-клієнтами.

Існують випадки, коли адресат невідомий адресант. Тоді можливості адресата як учасника комунікації, а також його соціальні параметри невідомі. У таких випадках не виключена варіативність структурно-семантичної моделі тексту, яка в кожному конкретному випадку «визначається з урахуванням екстралінгвістичних чинників і соціолінгвістичних характеристик адресата і адресанта».

Ряд таких факторів, як «ставлення до теми, спонтанність / підготовленість, ситуація спілкування, вид мовлення, відносини між інформіруемым і інформуючим, культурна традиція – поки ще не отримали свого пояснення і не вичленовані в текстах ділових документів» [18 с. 28-36].

Висновки до розділу 1

Розглянувши питання теоретико-методологічні засади дослідження перекладу франкомовного дискурсу на українську мову можна зробити такі висновки, що створення класифікації типів дискурсу та їх диференційоване розгляд дозволяє виявити відмітні риси різних текстів і особливості контекстів, описати лінгвістичні й екстралінгвістичні характеристики окремого типу дискурсу.

Як вид інституційного типу ділової дискурс володіє наступними особливостями, такими як шаблонність, клішованість, взаємодія комунікантів відбувається в певних умовах спілкування, певна система цілей спілкування, спрямованих на вирішення проблем в рамках соціального інституту, досягнення домовленості і надання мовного впливу на адресата, статусно-рольові відносини (специфічні комуніканти, наприклад: начальник - підлеглий).

Лексичний рівень текстів ділового дискурсу характеризується широким використанням різних аббревіатур і скорочень. В даний час також широко поширене використання аббревіатур для позначення різних організацій і посад. З точки зору

граматики в текстах ділового дискурсу виділяються різні особливості, стройові елементи і особливі характеристики.

Дискурс як феномен мови включає в себе різні змінні (текст, учасники інтеракції, комунікативна інтеракційна ситуація) і володіє природною здатністю утворювати в залежності від поєднання і співвідношення цих змінних впорядкованих видів (типи, групи) дискурсів.

Включення багатозначною лексеми в діловий документ проходить в два етапи: на першому етапі відбувається включення слова в діловій контекст, коли виключаються всі значення, явно не належать до діловій сфері, а також всі переносні, метафоричні, іронічні значення. Натомість другий етап передбачає подальше звуження семантичної структури лексеми відповідно до потреб певного документа або навіть частини документа.

Для ділових документів властива вкрай висока частотність вживання всіх лексичних елементів, що відносяться до групи «норма + спеціалізація»: терміни, прикметники, прислівники, стійкі спеціальні вирази і сполучення.

Вивчення дискурсу зі залученням лінгвістики соціальних і психологічних характеристик людини дозволяє по-новому побачити не тільки процес комунікації і мовна поведінка людини, а й оцінити роль соціальних умов і психологічного чинника при взаємодії людей.

Мова ділового спілкування включає в себе розмовно-побутову лексику, оскільки вона використовується не тільки як засіб передачі специфічної інформації, а й основний засіб спілкування в області виробничо-економічних відносин.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1. Труднощі перекладу власних назв у текстах документів міжнародних організацій

Особливості мови адміністративно-правових документів на лексичному і граматичному рівнях обумовлюють застосування різних перекладацьких трансформацій при перекладі. Саме тому, під час перекладу тексту досить часто можна зустріти з такими власними іменами, як особисті імена, географічні назви, мікротопоніми (назви вулиць, площ, проспектів тощо), назви організацій.

Тексти французьких дипломатичних документів можуть мати військові реалії, які належать до різних видів за предметним розподілом. В аналізованих текстах зазвичай зустрічаються антропоніми, топоніми та ергоніми. В традиційному перекладознавстві описані перекладацькі тактики і прийоми, які застосовуються при їх передачі українською мовою. В більшості випадків такі процеси складно назвати перекладом як таким, оскільки, як правило, власні імена транскрибуються або транслітеруються [7, с. 209].

Досліджений матеріал показує, що основним прийомом передачі антропонімів є транскрипція. Доказом цього можуть слугувати приклади власних імен, які були знайдені у нотах Посольства Французької Республіки до Департаменту міжнародного оборонного співробітництва Міністерства оборони України: Gérard OUDIN – Жерар УДЕН, Laurent VOGÉIN – Лоран ВОЖЕН, Stéphanie VOGÉIN – Стефані ВОЖЕ. [3, с. 209]. Вживання антропонімів на рівні речення:

- 1) *“La mission militaire accueillera M. **Oudin** à l’aéroport de Kiev Borispol le*

samedi 1-er septembre 2007.” – «Військова місія зустріне пана **Удена** в Бориспільському аеропорту у суботу 1-го вересня» [67].

2) “*Epouse de l’assistant de l’attaché de défense, Mm **Vogein** dispose déjà de l’accreditation du ministère des Affaires étrangères d’Ukraine.*” – «Будучи дружиною помічника аташе з питань оборони, пані **Вожен** уже має акредитацію Міністерства закордонних справ України» [67].

Наведені приклади показують використання перекладацького прийому транскрипції антропонімів. Також топоніми виступають як інший вид зафіксованих реалій у дипломатичних текстах. Наведемо приклади на рівні речення: “*En outre, les rapports devraient couvrir toutes les zones affectées par le conflit en **Géorgie**, dont les régions d’**Ossétie du Sud** et d’**Abkhazie**, et également l’**Ossétie du Nord**, ainsi que le sort de tous les réfugiés et des personnes déplacées dans toutes ces zones.*” – «Більше того, ці звіти мають охоплювати всі регіони конфліктів у **Грузії**, включаючи регіони **Південної Осетії** і **Абхазії**, а також **Північну Осетію**, і становище нових та старих біженців і переміщених осіб у всіх цих регіонах.» [3, с. 209].

Як ми бачимо у прикладі, топонім *Ossétie du Sud* – Південна Осетія, передається за допомогою напівкальки (напівзаміни), а для топоніма *Géorgie* є усталений відповідник – Грузія, який зафіксований у словнику. Також існують інші приклади які можуть слугувати топонімами: *Tbilissi* – Тбілісі та *Tskhinvali* – Цхінвалі, і вони перекладаються за допомогою транскрипції.

Наведемо цікавий приклад відтворення топоніму у цьому фрагменту: “*Le transport de Kiev à Paris et retour, sera à la charge de la pair française*” – «Дорога Київ-Париж-Київ буде оплачена французькою стороною». Наведений приклад представляє інтерес, тому що цей топонім функціонує в системі не тільки французької, а і в іспанській та в італійській мовах у формі транскрипції з російською мовою, мовою-посередником.

Хоча українська транскрипція назви нашої столиці “*Kyiv*” була прийнята Радою Європи наприкінці ХХ століття, О.І. Чередниченко в своїй книзі «Про мову та переклад» пояснює, що традиції відтворення українських власних назв у

романських мовах не є досить усталеними, оскільки безпосередні контакти цих мов з українською мають порівняно недовгу історію [43, с. 89].

Найпростіший спосіб перекладу документів – це транслітерація або транскрипція. За своєю суттю цей прийом близький до запозичення іноземного слова. В якості перекладацького еквівалента терміну-реалії використовується його графічно-фонетичне позначення.

В письмовому перекладі воно відтворюється буквами мови перекладу, а в усному перекладі вимовляється згідно фонетичних правил мови перекладу. Вдало виконана транслітерація як єдиний спосіб передачі без еквівалентної одиниці може збагатити мову перекладу новою лексичною одиницею [30, с. 148].

Достоїнством транслітерації є її надійність: перекладач передає лише графічну і фонетичну сторону терміну. Зміст розкривається через контекст. Таким чином перекладач уникає пояснення певного поняття та його неправильної інтерпретації. Недоліком транслітерації як перекладацького методу є те, що механічна передача лексичної одиниці не завжди дозволяє розкрити її значення для реципієнта і може потребувати додаткових пояснень.

За допомогою цього способу зазвичай передаються скорочені назви військових блоків, політичних партій, промислових фірм, різних товариств тощо. Наприклад: *FRANCETELECOM*, *Credit Lyonnais*, *Alliance française*. При перекладі українською мовою текстів юридичної тематики може застосовуватися практика збереження назви іноземних компаній мовою оригіналу [6, с. 39]. Наприклад: *Gaz de France*, *Société Haval*.

“En France, un organisme public bénéficiant d'une garantie institutionnelle illimitée de l'État a été créé dans les années 1990 pour reprendre et liquider progressivement les actifs douteux du Crédit Lyonnais” [59]. – «У Франції, в 1990-і роки був створений державний орган, що мав необмежені державні гарантії, який мав брати на себе і поступово ліквідувати ненадійні активи Credit Lyonnais (Ліонський кредит)».

“Dans le cadre de la visite d'Etat que j'ai récemment effectuée, j'ai pu m'entretenir avec les représentants de sociétés comme Gaz de France, Vinci, Paribas et la Société

Générale, ainsi qu'avec les représentants des milieux d'affaires de Lille” [58].

Нещодавно під час державного візиту до Франції я мав можливість зустрітися з представниками таких фірм, як *Газ де Франс, Вінчі, Парібас та Société Générale (Сосьєте женераль)*, а також з представниками ділового світу Лілля. Переклад назв вулиць зазвичай не викликає труднощів.

У більшості випадків перекладачі користуються транслітерацією. Наприклад: *Avenue Foch* – Авеню Фош, *Boulevard Sebastopol* – Бульвар Севастополь.

“Avenue Kléber à Paris, à coté de l’Ambassade d’Argentine et à quelques minutes de marche de l’Ambassade d’Angola sur l’Avenue Foch” [58].

«Авеню Клебер в Парижі знаходиться біля посольства Аргентини та в кількох хвилинах ходьби від Ангольського посольства, що на авеню Фош».

“Garde à vue quai des Orfèvres” [58].

«Утримання під вартою в поліції на набережній Орфевр».

Наступною особливістю ділового стилю є скорочення. Скорочення утворюються різними способами: використовуються тільки перші чи великі літери. Наприклад: *CA – Cours d’Appel (Апеляційний суд), CC – Cours de Cassation (Касаційний суд), TGI – Tribunal de Grande instance (Суд вищої інстанції), OI – Organisations internationales (Міжнародні організації). Une assignation en référé d’heure à heure pour le 14 juin 2006 devant le Président du TGI de Marseille, a été délivrée à TPH. [58].*

Виклик терміново предстати в суді 14 червня 2006 року перед президентом Марсельського суду вищої інстанції було передано до Tudor, Pickering, Holt & Co банку. *Cinq jours après son témoignage devant le juge Guillaume Daieff dans le cadre de l’enquête menée contre UBS, Brandly Birkenfeld voit son nom apparaître mais sous un context tout différent [58].*

П’ять днів минуло, як Брендлі Біркенфельд давав свідчення перед суддею Гійомом Даефом у справі проти Швейцарського фінансового холдингу, а його ім’я вже з’явилося у пресі у зовсім іншому контексті. Можлива передача іноземного скорочення еквівалентним українським скороченням (дослівний переклад). Найкраще, коли така одиниця вже утвердилась у мові.

Перекладене скорочення може бути побудоване за тією ж моделлю: французькій аббревіатурі ONU відповідає українська аббревіатура ООН, французькій аббревіатурі OTAN – НАТО, UNESCO – ЮНЕСКО [6, с. 40].

Іншим способом передачі скорочень українською мовою є описовий переклад. Описовий переклад застосовується в тих випадках, коли в мові перекладу немає скорочення - еквівалента. Перекладається вихідна одиниця: *IR (impôt sur le revenu)* – податок на дохід, *CDI (le contrat à durée indéterminée)* – безстроковий контракт, *CDD (contrat à durée déterminée)* – контракт з обмеженим продовженням.

“*Lors d'un CDD de 5 mois, j'ai participé au passage d'un jalon de certification d'un logiciel de contrôle moteur d'un turboréacteur au sein de la société SNECMA*” [58]. – «За контрактом з обмеженим продовженням, я працюю 5 місяців в компанії SNECMA над сертифікацією пристрою, що контролює програмне забезпечення реактивного двигуна.».

“*Le rapport a reçu un accueil favorable, et la CDI a été encouragée à poursuivre son projet sans toutefois recevoir de mandat clair*” [58]. – «Доповідь було схвалено і запропоновано безстроковий контракт, хоча перспективи роботи над проектом залишилися нез’ясованими».

Також варто зазначити, що під час перекладу документів міжнародних організацій, де зазначено назви науково-технічної патентної літератури, то вони можуть також перекладатися шляхом використання калькування, наприклад: *Institut national de la propriété industrielle* – Національний інститут промислової власності, *l'Union européenne* – Європейський союз.

Транскрипція – це передача літерами рідної мови звучання французького слова. Практична транскрипція максимально відображає написання і вимову слів іноземної мови, наприклад: *Renault* – Рено, *Peugeot* – Пежо, *Figaro* – Фігаро. Однак під час перекладу способом транскрибування не слід забувати про «фальшивих друзів перекладача», яким, попри зовнішню схожість у французькій та українській мовах, властиве різне значення, тобто псевдоінтернаціоналізми [34, с. 122].

Окремими тематичними групами термінологічних одиниць дипломатичного дискурсу можна назвати повні і точні назви документів та лексику, пов’язану зі

Сторонами, що укладають документ. Наприклад: “*Avant la première session de la Conférence des Parties agissant comme réunion des Parties au présent Protocole...*” [61] – «До першої сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу».

Під Конференцією Сторін мається на увазі Конференція Сторін Рамкової конвенції Організації Об’єднаних Націй про зміну клімату, прийнята в Нью-Йорку 9 травня 1992 року. До термінологічної групи точних назв документів Паризької угоди можна віднести такі: *le plateforme de Durban* – Дурбанська платформа-угода, підписанням якої завершилася зустріч країн-учасниць Кіотського протоколу.

Транслітераційний спосіб перекладу таких лексем «призведе до не виправданого семантичного калькування, порушення норм лексичної сполучуваності, стилістичної неадекватності українського відповідника та, зрештою, до грубих викривлень лексичного змісту слова, що передається» [34, с. 122].

Поміж номенклатурних понять, які вживаються у текстах міжнародних угод можна виділити назви міжнародних установ та організацій: фр. l’Organisation des Nations Unies – укр. Організація Об’єднаних націй. Цей вид номенклатурних понять найчастіше перекладається шляхом комбінованої реномінації, тобто транскрипції з описовою перифразою. Наприклад: “Programme des Nations unies pour l’environnement” – ЮНЕП, Програма ООН з довкілля. Проте, варто звернути увагу на те, що, іноді, при перекладі назв міжнародних програм та документів, абревіація відбувається саме англomовного терміну: укр. ЮНЕП – англ. UNEP, United Nations Environment Programme. [73].

Щоб перекладати французькі терміни на українською мовою вимагає, треба знати та розуміти зміст термінів французькою мовою, а також знати термінологію українською мовою. Переважаючий спосіб перекладу – це передача термінознаків за допомогою лексичних еквівалентів, оскільки термінам притаманна однозначність. Якщо не має відповідника або у терміна багато значення, тоді можна використовувати калькування або описовий метод. При цьому потрібно враховувати контекст або лексико-семантичну групу, в якій термін використаний.

2.2. Особливості перекладу абревіатур у текстах документів міжнародних організацій

Останнім часом в більшості мов світу намітилася стійка тенденція до збільшення частоти використання абревіатур і скорочень. Даний особливий тип слів стає все більш популярним і займає все більше місця в мові. Особливо яскраво і наочно простежується дана тенденція в писемній мові [11, с. 199].

Зростання кількості використовуваних абревіатур і скорочень набагато помітніше в так званих стабільних сферах застосування, тобто в тих типах текстів, де найбільш часто зустрічаються усталені, фіксовані і зрозумілі всім терміни і поняття. До таких типів текстів можна віднести наукову літературу, юридичні та економічні тексти, матеріали військового характеру, а так само в меншій мірі політичні тексти і загальну публіцистику.

Поява подібних скорочень в юридичній лексиці пояснюється тим, що одні й ті ж поняття використовуються там багато разів в одному значенні і контексті.

Абревіатури, або скорочення, здавна застосовувалися на листі у всіх народів, що володіють писемною мовою. Їх використання переслідувало дві досить практичні і важливі цілі. По-перше, скорочення дозволяли економити місце на носії текстової інформації.

По-друге, абревіатури сприяли швидшому написання тексту, тобто економії часу. Писарі давнину додумалися скорочувати часто вживані слова та вирази, розуміння і розшифрування яких не викликала б у читача особливих складнощів. Одними з перших абревіатури з'явилися в античних написах, пізніше набули поширення і в рукописах [11, с. 199].

В умовах сучасного світу закон економії мовних зусиль має великий вплив на мову і мовлення. Постійно прискорюється ритм сучасного життя суспільства сприяє появі необхідності передати якомога більше інформації в гранично короткий проміжок часу. Як наслідок, раніше не затребувані з різних причин внутрішні

ресурси мови не тільки активізуються, але зазнають ряд змін.

Абревіація, будучи одним з найпоширеніших способів економії мовних засобів, являє собою своєрідний код передачі і отримання інформації. Абревіатури, поміщаючи в обмежений обсяг тексту значну інформацію, дозволяють передати співрозмовнику величезну кількість знань, не витрачаючи при цьому багато зусиль і часу. Знання абревіатур та реалій і фонових знань що стоять за ними особливо важливо для перекладача, так як їх використання дозволяє значно скоротити обсяг тексту при письмовому та час при усному перекладі.

Для перекладача при роботі з діловим листом використання абревіатур в тексті являє собою певну складність. Часом серйозні питання виникають навіть при вживанні широко відомих і часто вживаних скорочень, так як перекладачеві необхідно не тільки перевести ту чи іншу абревіатуру, а й надати одержувачу переказу повну інформацію про ховається за нею поняття.

Коротко культура офіційної переписки може бути визначена трьома принципами [16]:

- лаконізм ділового листа;
- достатність інформаційного повідомлення, що відповідає цілям листи і характером відносин;
- ясність і недвозначність мови повідомлення.

Часте вживання абревіатур в рамках ділового листа обумовлено зазначеної вище специфікою ділової кореспонденції як такої. Ділові листи характеризуються наявністю великої кількості термінів, назв організацій / установ / посад / партій і назв компаній, що позначають їх приналежність до тієї чи іншої організаційно-правовій формі, багато з яких представлені у вигляді абревіатур.

Справа в тому, що зустрічаються в ділових листах терміни і назви у вигляді складних слів і словосполучень незручні для вживання, тому часто, щоб уникнути повторень довгих назв і для економії місця складний термін вживається у вигляді його короткого варіанту [13].

Отже, основне завдання абревіатур в діловому листі – це економія письмового тексту. Однак переваги такої економії добрі тільки до тих пір, поки абревіатури

зрозумілі перекладачу. Перекладачеві необхідно знати, як розшифровується та чи інша аббревіатура, тобто яка реалія за нею ховається. Крім того, перекладач повинен добре собі уявляти, чи існує в мові, на який здійснюється переклад, готове відповідність як самої аббревіатурі, так і реалії що стоїть за нею [13, с. 106-107].

Одна з характерною рисою текстів міжнародних договорів є наявність великої кількості аббревіатур, за допомогою яких, в тому числі, позначають різні міжнародні організації: Група восьми – “*Groupe des huit*” (G8); Арбітражний регламент Комісії ООН по праву міжнародної торгівлі (ЮНИСТРАЛ) – “*Règles d'arbitrage de la Commission des Nations unies pour le Droit commercial international*” (CNUDCI).

За словами А. Мартіне, принцип економії діє на всіх рівнях мови, оскільки через практичні потреби спілкування виникає деяка надмірність у використанні мовних одиниць та їх форм [31, с. 366-422].

Саме для того, щоб зменшити надмірність або взагалі її позбутися, використовуються аббревіатури – скорочені назви термінів, при якому одному слову терміна відповідає його перша літера.

На основі фонемного складу та способу вимови всі французькі аббревіатури можна поділити на дві групи:

– алфаветизми, що являють собою аббревіатури, кожна літера яких характеризується такою ж вимовою, як і в алфавіті. Наприклад, *CE (Conseil de l'Europe)*, *ONG (organisation non gouvernementale)*, *TVA (taxe sur la valeur ajoutée)*, *CD (code pénal)*;

– акроніми, які є звуковими скороченнями та мають не менше однієї голосної. Вони вимовляються зливо: *ONU (Organisation des Nations Unies)*, *Otan (Organisation du traité de l'Atlantique nord)*, *DIP (droit international privé)*, *TIG (travail d'intérêt général)*.

Що стосується міжнародних документів, то, то, незважаючи на переваги, які може давати використання аббревіатур з точки зору зручності читання та економії часу, їх вживання є надзвичайно обмеженим у них. Так, аналіз термінологічної лексики чотирьох текстів конвенцій французькою мовою показав нам, що з чотирьох конвенцій аббревіатури як такі вживалися тільки в одній, при чому було

знайдено тільки три аббревіатури (дві з них вживалися кілька разів). Ось вони: *CAS* (*Chemical Abstract Service*), *UICPA* (*Union internationale de chimie pure et appliquée*), *PSF* (*produits semi-finis*).

Констатуємо, що ці аббревіатури позначають не ключові інстанції та поняття, а лиш допоміжні елементи в застосуванні положень конвенції. Терміни ж, які мають загальноприйняті скорочення, наприклад, *Organisation des Nations Unies* (*ONU*), але позначають сторони конвенції або правові інстанції, що будуть здійснювати контроль над виконанням положень документу, а також ключові поняття, використовуються виключно в повній формі.

Так, транслітерація, так само як і транскрипція, найчастіше застосовується в тих випадках, коли мова йде про імена власних, назвах державних установ, посад, специфічних для даної країни, тобто про сферу суспільно-політичного життя, про назви предметів і понять матеріального побуту, про форми звернення до співрозмовника, аббревіатурах і т. п. Слово мови оригіналу переноситься в текст мови перекладу як є, зберігаючи частково або повністю форму у вигляді запозичення, транскрибуватися або транслітерувати слова. наприклад: *UNESCO* (*Organisation des Nations unies pour l'éducation, la science et la culture*) – ЮНЕСКО (Міжнародна організація з питань освіти, науки і культури); *ANZUS* (*Australie, Nouvelle-Zélande, États-Unis*) – АНЗУС (Австралія, Нова Зеландія, Соединенные Штаты) [11, с. 200].

“Les pays de l'ASEAN ont besoin d'une plus grande liberté économique dans la région”. – «Країнам, що входять до складу *АСЕАН* (Асоціації держав Південно-Східної Азії), необхідно більше економічної свободи в регіоні».

Існують випадки, коли аббревіатура переходить з однієї групи в іншу, тобто для перекладу тієї чи іншої аббревіатури використовується інший спосіб. Розглянемо приклад однієї міжнародної організації: *“Ses découvertes pionnières lui ont permis de résoudre des questions fondamentales sur la topologie et les structures de Hodge des variétés algébriques complexes, indique encore l'Unesco”* (*Paris Match*, mars 2019). Варто відзначити, що в цьому випадку використовується англійське скорочення, не дивлячись на те, що існує і французьке (*ONUESC*). Одна з важливих функцій

скорочених слів – це спрощення, тому маловідома аббревіатура може посилити нерозуміння і без того складного наукового тексту [11, с. 200].

Перевагою транскрипції / транслітерації як способу перекладу безеквівалентної лексики є надійність. Транскрибуючи / транслітеруючи слово, що позначає щось малознайоме, недостатньо вивчене і зрозуміле носіям мови, перекладач, по суті справи, передає лише його звукову/літерну оболонку. Змістова сторона слова розкривається тільки через контекст. Тим самим перекладач уникає тлумачення нового поняття і пов'язаного з цим ризику невірної інтерпретації [12].

Недолік транскрипції / транслітерації як перекладацького прийому полягає в тому, що механічна передача безеквівалентного слова не здатна досить повно розкрити зміст нового поняття, яке може або залишитися взагалі незрозумілим для багатьох одержувачів тексту, або буде лише приблизно зрозуміло з контексту. Цей недолік розглянутого прийому може бути компенсований примітками перекладача, поміщеними в дужках або винесеними в виноски [25].

Що стосується прийому калькування, то він переважно використовується для передачі частини географічних назв, іменувань історично-культурних подій і об'єктів, титулів і звань, назв навчальних закладів, державних установ, музеїв, термінів тощо. Крім того, калькування застосовується в тих випадках, коли потрібно створити осмислену одиницю в перекладному тексті і при цьому зберегти елементи форми або функції вихідної одиниці.

У ряді ситуацій калькування супроводжується процесами згортання / розгортання вихідної одиниці, в залежності від типологічних характеристик двох мов. наприклад: *MP (Membre du Parlement)* – член парламенту; *BCE (Banque centrale européenne)* – Європейський центральний банк.

Аналог (слово або словосполучення в перекладному тексті, що має в даному контексті те саме значення, що і нееквівалентне йому слово або словосполучення в початковому тексті) як перекладацький прийом має різноманітні прояви і використовується перекладачем тоді, коли якась предметна ситуація повинна передаватися при перекладі через прийняті в мові норми, що закріплюють ті чи інші знаки за певними фреймами. наприклад: *OEA (Organisation des États américains)* –

ОАД (Організація американських держав); *AELE* (*Association européenne de libre-échange*) – ЄАВТ (Європейська асоціація вільної торгівлі); *EAU* (*Les Émirats arabes unis*) – ОАЕ (Об'єднані Арабські Емірати). *Il en coûte 300 £ + TVA à 13,5% – Вартість складає 300 фунтів стерлінгів плюс 13,5% ПДВ. TVA (La taxe sur la valeur ajoutée) – ПДВ (податок на додану вартість)* [11, с. 201].

Єдиним недоліком розглянутого прийому перекладу аббревіатур є відсутність іноді точного еквівалента для тієї чи іншої мовної одиниці в мові перекладу. Описовий переклад (спосіб передачі безеквівалентної лексики, що полягає в розкритті значення одиниці мови оригіналу за допомогою розгорнутого опису на мову перекладу), не будучи провідним серед способів перекладу аббревіатур в рамках ділового листа, може виявитися єдиним можливим в тих випадках, коли в мові на яку перекладаємо немає скорочення-еквівалента.

Перевагою описового перекладу є можливість найбільш повного розкриття суті описуваного явища, а його недолік – в певній громіздкості. Характер описового перекладу, що використовується в контексті, дуже рідко повністю відтворює переклад-пояснення ізольованого слова.

Зазвичай повне пояснення значення слова «не вкладається» в рамки контексту. Як правило, такі конструкції рясніють причетними оборотами, складними доповненнями і розгорнутими (часто надлишковими) визначеннями нового поняття. За допомогою громіздкого словосполучення важко виділити роз'яснює явище дійсності з ряду інших і закріпити його у свідомості носіїв мови, що як поняття, в той час як для створення поняття необхідно ємне, короткий і зручний назву. Тому перекладачу часто доводиться скорочувати пояснення до мінімуму, давати тільки частина опису [25].

Еквіваленція (підбір аналога) використовується перекладачем тоді, коли якась предметна ситуація повинна описуватися в перекладі інакше в силу прийнятих в мові норм. Транскрипція або транслітерація, припускаючи наявність або створення аббревіатури в мові перекладу, також досить часто застосовуються для перекладу безеквівалентної лексики.

Використання прийому калькування стає правомірним при необхідності

створення осмисленої одиниці в перекладному тексті так, щоб елементи форми або функції вихідної одиниці були збережені максимально повно. Описовий же переклад виявляється єдино можливим, коли в мові перекладу, немає скорочення-еквівалента.

2.3. Особливості перекладу термінів у текстах документів міжнародних організацій

Лексичною основою будь-якого дипломатичного документа франкомовного ділового дискурсу є загальноживана лексика, де використовується також суспільно-політична лексика. До цього шару лексики належать поняття, пов'язані з політичним та суспільним устроєм держави, політичними партіями та організаціями.

Інший шар – це спеціальна лексика. Спеціальна лексика, яка є предметом нашого дослідження, є основним стрижнем, навколо якого будується весь документ у лексичному плані з точки зору приналежності до певного стилю. До неї можна віднести назви дипломатичних установ військового співробітництва, органів, процедур, посад, назви дипломатичних документів та їх частин, військових термінів тощо[3, с. 208].

Крім того, варто зазначити, що, по-перше, мовні засоби, що використовуються в ділового мовлення, різноманітні і пристосовані для передачі різної інформації (юридичної, фінансової, економічної, адміністративної, управлінської та ін.). У діловому мовленні є чимало термінів, формул, мовних зворотів, перевірених багаторічною практикою. По-друге, використання готових, міцно увійшли в діловий обіг словесних формул і конструкцій дозволяє адресант не витратити час на пошук визначень, що характеризують стандартні ситуації.

Стандартизація ділового мовлення істотно підвищує інформативність документів, помітно полегшує їх сприйняття і оцінку фахівцями, що сприяє більшій оперативності документообігу в цілому

Тож можна зазначити, що терміни відіграють досить важливу роль у мові дипломатичних текстів міжнародних організацій. Так, під визначенням поняття Д. Щерба ж вважає, що термін є мовним знаком, що співвідноситься з конкретним елементом і предметом певної галузі. [47, с. 237].

Натомість дослідниця Г. Сергеева, вважає, що термін являє собою мовну одиницю (слово або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яка є словесним позначенням наукового поняття, має закріплене дефініцією термінологічне значення, що є семантичною основою відповідного поняття і реалізується в межах певного термінологічного поля [37, с. 4].

Лінгвіст В. Комісаров беручи за основу такі критерії, як сфера застосування та характеристики позначуваного виділяє наступні типи термінів:

– загальнонаукові терміни – це терміни, що використовуються у багатьох галузях знань і є частиною наукового стилю мови як такого. Такі терміни доволі часто зустрічаються в конвенціях, наприклад: *argument, précaution, relatif, hypothétique, porter sur, valeur* тощо.

– міжгалузеві терміни – це терміни, які використовуються у кількох споріднених та іноді навіть віддалених галузях. Міжнародне право послуговується термінологією, що переплітається з термінами гуманітарних і точних наук: *redressement économique, ressources écologiques, progrès techno-scientifique, acteur public, chaîne de distribution* з-поміж інших.

– вузькоспеціалізовані терміни – терміни, що закріплюються за конкретними галузями знань та передають їх суть. У конвенціях до таких термінів належать *fraude fiscale, dispositions, mesures législatives, arrangements appropriés, prendre effet* та інші [27, с. 11-12].

Щодо способів термінотворення та термінів, що зазвичай використовуються у мові ділової документації, то варто зазначити про синтетичний та аналітичний спосіб. Аналітичні терміни можуть складатися з двох або багатьох елементів, формуючи при цьому різноманітні комбінації частин мови:

– substantif + adjectif: *comité spécial, Secrétaire général, personnalités politiques;*

- substantif + substantif: *États parties*;
- substantif + adjectif + adjectif: *coopération internationale essentielle, désarmement général et complet*;
- substantif + (préposition) + substantif: *projet de mandat, état de droit*;
- substantif + adjectif + (préposition) + substantif: *transfert illégal de fonds*;
- substantif + (préposition) + substantif + adjectif: *groupe d'experts intergouvernemental* та інші.

Натомість найбільш розповсюдженим із синтетичних способів термінотворення є морфологічний спосіб. До нього належать:

- суфіксація, яка базується на додаванні суфіксу до існуючих слів, що виступають смисловим ядром новоствореного терміну: *digne + -ité = dignité; suprême + -atie = suprématie; supérieur + -orité = supériorité* та інші;
- префіксація, за якої до існуючих слів додають певний префікс, результатом чого стає створення терміну: *économie + micro- = microéconomie; masquer + dé- = démasquer*;
- безафіксний спосіб, за якого слово ядро може зазнавати значних трансформацій: *décentralisation = dé- + centre + -isation*

Так, наприклад, термін імунітет є міжгалузевим терміном-омонімом. Особливістю міжгалузевих термінів-омонімів є те, що один і той же термін може позначати різні процеси, явища, об'єкти та використовуються в кількох споріднених або віддалених галузях [3, с. 209].

Прикладом такого явища в аналізованих текстах можна вважати термін *statut*: “*l'Assemblée invite tous les Etats membres du Conseil de l'Europe et les Etats ayant le statut d'observateur ...*” – Асамблея запрошує всі держави-члени Ради Європи та держави, що мають статус спостерігача “*Statut*” – це положення, статут (статут організації); статус, положення або стан (положення в суспільстві). Як дипломатичний термін, *statut* (статус) означає правове положення фізичної або юридичної особи в міжнародному праві.

Інколи цей термін використовується для дифініції правового положення або режиму певної території. Контекст допомагає визначити відмінності між загальним

і термінологічним використанням слова, саме він показує, що в даному випадку це слово використане в ролі терміну.

Під час відтворення цього терміну в тексті перекладу ми спостерігаємо такий перекладацький прийом, як переклад за допомогою лексичного еквівалента. Іншим прикладом міжсистемної термінологічної омонімії можна вважати: *Recommandation 1869 (2009)*, *Recommandation 1857 (2009)* – Рекомендація 1869 (2009), Рекомендація 1857 (2009). Саме слово *recommandation* – це (від лат. *Recommendatio* – доручення):
1. Письмовий або усний схвальний відгук про роботу, діяльність тієї чи іншої особи або
2. Вказівка, порада.

Цей термін *recommandation*, який є назвою заключного документа, перекладається за допомогою терміну рекомендація, перекладач тут послуговується таким способом перекладу, як освоєння або адаптивне транскодування (коли форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу) [22, с. 21], що є адаптацією іноземної реалії. Прикладом передачі терміну терміном можуть бути: *Résolution 1633 (2008)*, *Résolution 1664 (2009)* – Резолюція 1633 (2008) Резолюція 1664 (2009). [3, с. 210].

Слово має декілька основних, синонімічних варіантів перекладу: рішення; резолюція, постанова. В якості терміну за Коротким довідником дипломатичних термінів та понять термін *résolution* позначає вид рішень, які приймаються міжнародною конференцією або органом міжнародної міжурядової організації; як правило, Резолюція носить характер рекомендації.

Але в нашому випадку є більш вузьке позначення цього виду документів *résolution* – це рішення Парламентської Асамблеї Ради Європи з питань, щодо яких вона уповноважена діяти, або погляди, за які вона несе відповідальність, вони можуть бути адресовані національним парламентам .

На даному прикладі ми можемо спостерігати переклад французького військового терміну терміном української терміносистеми військової справи: *“Le recours sans distinction à la force et l’utilisation d’armes par les troupes géorgiennes et russes dans des zones civiles peuvent être considérés comme des crimes de guerre...”* – Хаотичне застосування сили і озброєнь як грузинськими, так і російськими

військами в районах із цивільним населенням може розглядатися як військові злочини... [3, с. 210].

Словосполучення *crime de guerre* є стовідсотковим військовим терміном та перекладається українським терміном-відповідником військовий злочин [55, с. 57]. *“Les activités suivantes seront financées dans le cadre du plan de coopération militaire bilatérale 2007: ... action hors plan séminaire de maîtrise des armements (non inscrit au plan de coopération 2007” – «Заплановано профінансувати такі заходи плану двостороннього військового співробітництва на 2007 р:... позаплановий захід – семінар з контролю озброєння (не внесений до плану співробітництва 2007)» [3, с. 210].*

Як відомо, терміни в мові (тобто слова та словосполучення, що створюються або запозичуються для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів) виникають у результаті прагнення мови до максимально стислої і точної передачі інформації, тобто до такої точності, яка могла б виключати можливість суб'єктивного її тлумачення.

Це особливо відображено у військових текстах, тому що їх насиченість термінологією вимагає від перекладача відмінного знання не тільки іноземної військової термінології, але й адекватної української військової термінології та уміння правильно нею користуватися. Звідси виникає, що однією з основних труднощів у перекладі військових текстів є переклад термінів. Слід пам'ятати, що термін, як правило, перекладається відповідним терміном іншої мови, тому такі прийоми, як синонімічні заміни, описовий переклад, використовується тільки тоді, коли в мові немає відповідного терміна для перекладу.

Ретельний аналіз військової термінології показав її неоднорідність. Поряд з однозначними термінами, що мають точні та чіткі семантичні межі, маються і багатозначні терміни, наприклад, термін “security” означає «охорона, забезпечення, бойове забезпечення; забезпеченість; безпека, засекреченість; контррозвідка»; термін “armor” – «броня; бронетанкові війська; танки»; терміни “unit” і “command” мають до десяти і більше значень [55, с. 49], тому багатозначність навіть однокомпонентних термінів ускладнює їх правильний переклад, адекватність якого

повністю залежить від контексту і ситуації.

В іншому випадку, на прикладі Кіотського протоколу та Паризької угоди можна визначити такі основні та другорядні терміносистеми, як:

- міжнародно-правова: *la Convention* – Конвенція, *la Partie* – Сторона, *les amendements* – поправки;
- екологічна: *le développement durable* – сталий розвиток, *les émissions des gaz à effet de serre* – викиди парникових газів;
- хімічна: *le dioxyde de carbon* – двоокис вуглецю, *le gaz à effet de serre* – парниковий газ;
- терміносистема довкілля та охорони природи: *le boisement* – лісонасадження;
- економічна: *les pays en développement* – країни, що розвиваються, *l'année de référence* – базовий рік, *les flux financiers* – фінансові потоки;
- сільськогосподарська: *la riziculture* – вирощування рису, *les sols agricoles* – сільськогосподарські землі;
- енергетична: *le combustible solide* – тверде паливо, *le pétrole* – нафта.

[64]

Зазвичай використання неологізмів не характерне для дипломатичного дискурсу, але це залежить від лексичного поля міжнародної угоди.

Глобалізація, швидкий науковий прогрес і зміна клімату сприяє появі неологізмів в екологічному дискурсі. Наприклад, у кліматичному дискурсі з'явилося нове поняття, на позначення якого використовують термін-неологізм "*les réfugiés écologiques*", що з'явився у 1985 році, українським відповідником якого стало поняття «екологічні біженці», але не «екологічні мігранти», тому що це окремий термін "*les migrants environnementaux*", який фігурує в документах ООН.

Поряд з терміном «екологічні біженці» можна зустріти такі новоутворені термінологічні одиниці, як "*les réfugiés climatiques*" – «кліматичні біженці», та "*les écoréfujiés*", неологізм, який не має прямого відповідника і перекладається контекстуально за допомогою вже існуючих понять, так само, як і термін "*les réfugiés environnementaux*".

У тексті Паризької кліматичної угоди зустрічаємо новий концепт “*la justice climatique*”, який для перекладача є неологічним терміном: “...et notant l'importance pour certains de la notion de “*justice climatique*”, dans l'action menée face aux changements climatiques.” [64].

В українському перекладі цей неологізм був відтворений шляхом калькування: «і відзначаючи важливість для деякої концепції "кліматичної справедливості" під час вжиття дій з вирішення проблеми зміни клімату;». Цікавою неологічною термінологічною одиницею є вираз “*la Terre nourricière*”. Вперше цей термін з'явився в тексті резолюції, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН в 2009 році про Міжнародний день Матері Землі, фр. “*la journée internationale de la Terre nourricière*”. Власне прикметник *internationale* вказує на те, що даний неологічний концепт є прийнятим у багатьох країнах.

Ця полілексемна одиниця перекладається українською мовою, як «*Мати-Земля*». Ми бачимо прийом рекатегоризації, виправданої заміни граматичної категорії прикметника “*nourricière*” іменником «*Мати*» шляхом смислового розвитку, тобто заміна лексики при перекладі контекстуальних слів, що передбачає встановлення логічних зв'язків та відповідну їх заміну [61].

Так, наприклад, у словосполученні “*la Terre nourricière*”, прикметник “*nourricière*” є залежним словом і ми бачимо взаємозв'язок предмета і ознаки, який в українській мові був відтворений логічною заміною ознаки предметом. Прикметник “*nourricier*” українською перекладається як «*годувальник*», тобто той (та), що годує, звідки походить вираз *мати-годувальниця*, жінка, що годує власних дітей. У французькій мові існує повний еквівалент цьому виразу “*mère nourricière*” і означає лат. *Alma Mater* тобто «*та, що дає духовну їжу*».

Таким чином, при перекладі відбувається вилучення лексичної одиниці 19 «*годувальниця*» і термінологічне словосполучення “*la Terre nourricière*” у перекладається як «*Мати-Земля*». Варто зауважити, що вибір перекладацьких трансформацій часто зумовлений саме контекстом. Іноді, термін-неологізм, супроводжується експлікацією у тексті оригіналу.

Наприклад, у пункті 2 статті 21 Паризької угоди помічаємо такий неологізм:

фр. “*Aux seules fins du paragraphe 1 du présent article, on entend par “total des émissions mondiales de gaz à effet de serre” la quantité la plus récente communiquée le jour de l’adoption du présent Accord par les Parties à la Convention ou avant cette date.*”

– «Виключно для обмеженої мети застосування пункту 1 цієї статті термін «загальні глобальні викиди парникових газів» означає найостаннішу кількість, повідомлену на дату або до дати прийняття цієї Угоди Сторонами Конвенції» [75].

Словосполучення “*total des émissions mondiales*” перекладено як «загальні глобальні викиди» шляхом рекатегоризації : іменник *total* переходить у прикметник загальні і, відповідно, у словосполученні відбувається зміна між головним словом і залежним.

Поява термінів неологізму та їх перекладу є проблемою для перекладача, оскільки якщо новий термін ще не включений до глосарію, перекладач повинен перекласти його таким чином, щоб зберегти основні характеристики та вимоги терміна, тобто відтворити його конотативне значення.

Адекватні стратегії перекладу неологізмів та термінів, що не мають прямого лексичного відповідника, часто вважаються транскодування (фонематичне або по буквам відтворення оригінальної лексичної одиниці мовою мови перекладу) або калькування, тобто переклад морфем або лексеми відповідними елементами мови перекладу. Одним із способів перекладу новоутворених термінів або тих, що не мають еквівалентів в українській мові, є використання конкретизації.

Висновки до розділу 2

Розглянувши питання лінгвістичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу на українську мову, можна зробити такі висновки, що під час перекладу тексту досить часто можна зустріти з такими власними іменами, як особисті імена, географічні назви, мікротопоніми (назви вулиць, площ, проспектів тощо), назви організацій.

Досить часто на сторінках документів міжнародних організацій зустрічаються антропоніми, топоніми та ергоніми, наприклад у тексті вербальної ноти Посольства Франції Україні, назви документів сторін, що укладають договори – наприклад Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй.

Найпростіший спосіб перекладу документів – це транслітерація або транскрипція. За своєю суттю цей прийом близький до запозичення іноземного слова. В якості перекладацького еквівалента терміну-реалії використовується його графічно-фонетичне позначення.

Перевагою транскрипції або транслітерації як способу перекладу безеквівалентної лексики є надійність. Транскрибуючи або транслітеруючи слово, що позначає щось малознайоме, недостатньо вивчене і зрозуміле носіям мови, перекладач, по суті справи, передає лише його звукову чи літерну оболонку.

Абревіація, будучи одним з найпоширеніших способів економії мовних засобів, являє собою своєрідний код передачі і отримання інформації. Абревіатури, поміщаючи в обмежений обсяг тексту значну інформацію, дозволяють передати співрозмовнику величезну кількість знань, не витрачаючи при цьому багато зусиль і часу.

Знання абревіатур та реалій і фонових знань що стоять за ними особливо важливо для перекладача, так як їх використання дозволяє значно скоротити обсяг тексту при письмовому та час при усному перекладі.

На основі фонемного складу та способу вимови всі французькі абревіатури можна поділити на дві групи як алфабетизми, що являють собою абревіатури, кожна літера яких характеризується такою ж вимовою, як і в алфавіті та акроніми, які є звуковими скороченнями та мають не менше однієї голосної.

Відповідно до сфери застосування у документах ділового мовлення можна виокремити наступні терміни, як загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціалізовані які мають своє призначення у мові ділових документів міжнародних країн.

Щодо способів термінотворення та термінів, що зазвичай використовуються у мові ділової документації, то використовується синтетичний та аналітичний спосіб.

Аналітичні терміни можуть складатися з двох або багатьох елементів, формуючи при цьому різноманітні комбінації частин мови, а синтетичний спосіб передбачає творення терміну за рахунок морфології.

Таким чином, у франкомовному діловому дискурсі терміни, аббревіатури та власні імена можуть стосуватись будь-якої сфери суспільства, що викладено у низці документів та постанов.

РОЗДІЛ 3

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1. Прагматична адаптація франкомовних текстів документів міжнародних організацій українською мовою

Окрім збереження змісту, важливим для перекладача документів міжнародного права є завдання, яке полягає в досягненні необхідної комунікативної мети. Для цього, в залежності від того, для якої цільової аудиторії виконується переклад, перекладач, керуючись об'ємом та рівнем специфічних знань адресата про предмет тексту, вирішує, які модифікації йому варто застосувати [27, с. 212].

Прагматика юридичних текстів і текстів конвенцій зокрема є двонаправленою. Первинною метою конвенцій є констатація фактів, а вторинною – припис адресату.

У залежності від того, хто є адресатом конвенції, змінюються її прагматичні особливості. Широконаправлені конвенції повинні бути максимально зрозумілими, їх зміст має бути адекватно сприйнятий аудиторією. Саме це й обумовлює структурні та лексичні особливості конвенцій.

Дослідження структурних особливостей конвенції дозволило нам встановити, що текст конвенції є чітко структурованим. Як правило, він складається з назви, преамбули, розділів, статей, прикінцевих положень та додатків. При перекладі структура тексту зберігається [29, с. 35].

У випадку, якщо перекладач знехтував цією вимогою, можна свідчити про його недостатню прагматичну компетенцію. Розглянемо особливості відтворення при перекладі структурних особливостей французьких текстів конвенцій на прикладі Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму [74].

Французький текст і його український переклад мають ідентичну зовнішню макроструктуру, яка складається з назви конвенції, преамбули (*Préambule*), двадцяти восьми пронумерованих статей (*Article*) та Додатку (*Annexe*). Нумерація арабськими цифрами пунктів, що входять до назви статей, також збережена.

Підпункти в перекладі позначені французькими літерами а), b), c) тощо, не перекладені українською мовою. Нумерація положень, що входять до складу підпунктів, в обох варіантах здійснена римськими цифрами. Наприклад:

5. *Commet également une infraction quiconque :*

a) *Participe en tant que complice à une infraction au sens des paragraphes 1 ou 4 du présent article;*

b) *Organise la commission d'une infraction au sens des paragraphes 1 ou 4 du présent article ou donne l'ordre à d'autres personnes de la commettre;*

c) *Contribue à la commission de l'une ou plusieurs des infractions visées aux paragraphes 1 ou 4 du présent article par un groupe de personnes agissant de concert. Ce concours doit être délibéré et doit...[62].*

5. *Будь-яка особа також чинить злочин, якщо вона:*

a) *бере участь як співучасник у вчиненні будь-якого із злочинів, зазначених у пункті 1 або 4 цієї статті;*

b) *організовує інших осіб або керує ними з метою вчинення будь-якого із злочинів, зазначених у пункті 1 або 4 цієї статті;*

c) *сприяє вчиненню одного або кількох злочинів, зазначених у пункті 1 або 4 цієї статті, групою осіб, які діють із спільною метою. Таке сприяння повинно носити умисний характер і повинно надаватись...[74].*

Аналіз структури конвенції дозволяє встановити, що всі внутрішні елементи макроструктури під час перекладу залишилися незмінними. Єдиним нюансом, який відрізняє оригінал від перекладу, є те, що при номінації першої статті у французькому варіанті використовується порядковий числівник, а в українському – кількісний: Article premier – Стаття 1. “*Convention des Nations Unies contre la corruption*” та «*Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції*». Як ми бачимо, оригінал та переклад у рівній мірі позначають організацію, яка є автором

конвенції (ООН), а також лаконічно, але водночас досить повно характеризують ключову тему конвенції (заходи проти корупції). Окрім цього, вони містять інформацію про тип документу (конвенція). Ми констатуємо, що значних відмінностей в цьому перекладі та оригіналі назви немає.

2) “*Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication, du stockage et de l'emploi des armes chimiques et sur leur destruction*” та «*Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення*». Як ми бачимо, значних змін із структурно-прагматичної точки зору в перекладі немає, тобто він є максимально точним та еквівалентним, що сприяє збереженню прагматичного потенціалу оригіналу.

3) “*Convention Internationale relative aux Droits de l'Enfant (CDE)*” та «*Конвенція ООН про права дитини*». У перекладі робиться акцент на тому, що конвенція є міжнародним документом (*Internationale*), тоді як в українському варіанті цей аспект взагалі опускається. Тобто прагматичний потенціал назви документу українською сильно відрізняється від оригіналу, оскільки опускає один із ключових моментів, які вказують на епохальність та значення конвенції.

Тепер розглянемо частини вступу конвенції франкомовної конвенції.

“*La corruption est un mal insidieux dont les effets sont aussi multiples que délétères. Elle sape la démocratie et l'état de droit, entraîne des violations des droits de l'homme, fausse le jeu des marchés, nuit à la qualité de la vie et crée un terrain propice à la criminalité organisée, au terrorisme et à d'autres phénomènes qui menacent l'humanité.*” [63].

Як стає зрозуміло з українського офіційного перекладу, вступ як структурно-прагматичний елемент був повністю опущений, тобто його взагалі немає в українському варіанті. Це може пояснюватися тим, що він був соціально та культурно орієнтованим не на українську публіку та з певної точки зору не несе ключове значення в інтерпретації документу. Так чи інакше, повне вилучення вступу з перекладу вносить докорінні зміни в структурно-прагматичний план конвенції.

Наступним елементом є преамбула: “*Tenant compte également de la Déclaration sur la protection de toutes les personnes contre la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants, adoptée par l'Assemblée générale le 9 décembre 1975,*

Désireux d'accroître l'efficacité de la lutte contre la torture et les autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants dans le monde entier,

Sont convenus de ce qui suit...” [65]

«...враховуючи також Декларацію про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, прийняту Генеральною Асамблеєю 9 грудня 1975 року,

Бажаяючи підвищити ефективність боротьби проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, погодитися про таке...» [69]

Так, у французькому тексті кожне речення починається з абзацу, тоді як перекладі відступи є мінімальними. Це може пояснюватися історичними обставинами та традиціями оформлення текстів права французькою та українською мовами. Перекладач робить його більш звичним для українського читача, і це підвищує зручність тексту для цільової аудиторії, однак не впливає на його прагматичний потенціал.

Іншою відмінністю є те, що речення “*Sont convenus de ce qui suit*” починається в перекладі з маленької літери – «*погодитися про таке*». У цьому випадку мова також йде про відмінні звичаї форматування тексту в обох мовах, що не вносить змін до прагматичного потенціалу оригіналу.

Отже, при перекладі преамбули відбуваються незначні структурні зміни, які не впливають на прагматику оригіналу та покликані полегшити роботу з документом для цільової аудиторії [29, с. 35].

Тепер перейдемо до аналізу основної частини конвенції – розділів, статей і прикінцевих положень. Так, наприклад:

ARTICLE II

DEFINITIONS ET CRITERES

Aux fins de la présente Convention :

1. On entend par "armes chimiques" les éléments ci-après, pris ensemble ou séparément :

a) Les produits chimiques toxiques et leurs précurseurs, à l'exception de ceux qui sont destinés à des fins non interdites par la présente Convention, aussi longtemps que les types et quantités en jeu sont compatibles avec de telles fins;

b) Les munitions et dispositifs spécifiquement conçus pour provoquer la mort ou d'autres dommages par l'action toxique des produits chimiques toxiques définis à l'alinéa a), qui seraient libérés du fait de l'emploi de ces munitions et dispositifs;

c) Tout matériel spécifiquement conçu pour être utilisé en liaison directe avec l'emploi des munitions et dispositifs définis à l'alinéa b). [68].

Стаття II

Визначення та критерії

Для цілей цієї Конвенції:

1. «Хімічна зброя» означає у сукупності чи зокрема таке:

a) токсичні хімікати та їх прекурсори, за винятком тих випадків, коли вони мають призначення для цілей, які не забороняються цією Конвенцією, за умов, що їх види та кількості відповідають таким цілям;

b) боєприпаси та пристрої, спеціально призначені для смертельного ураження або заподіяння іншої шкоди за рахунок токсичних властивостей, зазначених у підпункті a) токсичних хімікатів, які вивільняються у результаті використання таких боєприпасів та пристроїв;

c) будь-яке обладнання, спеціально призначене для використання безпосередньо у зв'язку із застосуванням боєприпасів та пристроїв, які зазначені в підпункті [71].

З огляду на представлений на текст оригіналу та перекладу, можна побачити схожість як в оформленні структурних частин так і в передачі змісту. Проте, це не зовсім так, оскільки багато важливих елементів зазнали змін. В обох текстах справді однаковою є тільки глибинна структура – першим стоїть номер статті, а під ним знаходиться її пояснення, а основні пункти позначаються цифрами, у той час як підпункти нумеруються за допомогою латинських літер.

Інші ж елементи візуалізації структури були передані в перекладі інакше. Зокрема, для французького тексту велике прагматичне значення мають відступи в його структурі. Так, що більшою є значущість елементів, то більшими є відступи між ними та навпаки. Це допомагає візуально відрізнити ключову інформацію від другорядної та швидко зорієнтуватися в тексті конвенції.

В українському ж перекладі не спостерігається прийому ієрархізації структурних елементів за допомогою різних відступів. Це може пояснюватися такими причинами, як різний формат паперу, на якому тексти конвенцій друкують у франкомовних країнах і Україні. Однак, узагальнюючи, можна сказати, що оригінал більш читабельний і має більш доречну структуру, яка полегшує роботу з документом. Тобто з прагматичної точки зору, у цьому випадку є значні відмінності між оригіналом і перекладом [29, с. 34].

Прикінцеві положення конвенцій мають у більшості випадків таку ж саму форму, як і статті, та, як було встановлено раніше, вони мають такі самі прагматичні принципи структурування значущих елементів тексту. Щодо додатків, котрі також є останнім, але не менш важливим елементом структури.

Так, додаткам, якщо вони є досить великими та складаються з кількох частин, передус спеціальний зміст, який включає їх елементи з назвами:

ANNEXE SUR LA PROTECTION DE L'INFORMATION CONFIDENTIELLE
(“*ANNEXE SUR LA CONFIDENTIALITE*”)

TABLE DES MATIERES

A. PRINCIPES GENERAUX DU TRAITEMENT DE L'INFORMATION CONFIDENTIELLE

B. EMPLOI ET CONDUITE DU PERSONNEL DU SECRETARIAT TECHNIQUE DE MANQUEMENT A LA CONFIDENTIALITE [67].

Саме тому, важливо також зазначити, що в українському перекладі відсутній зміст додатків – тобто він був опущений як перекладацький елемент. Вірогідно, це було зроблено через те, що створення додаткових змістів не є характерним для української правової традиції.

Проте, це знижує зручність тексту, оскільки зміст допомагав би швидше віднайти необхідні елементи. Урешті-решт, такий прийом досить суттєво впливає на прагматичний потенціал вихідного тексту.

Тепер розглянемо частину оригіналу додатка та її переклад українською:

2. Le Directeur général est responsable au premier chef de la protection de l'information confidentielle. Il établit un régime rigoureux pour le traitement de l'information confidentielle par le Secrétariat technique et se conforme en cela aux principes directeurs suivants :

a) L'information est considérée comme confidentielle si :

i) Elle est ainsi qualifiée par l'Etat partie d'où elle provient et auquel elle se rapporte; ou si

ii) Le Directeur général estime être fondé à craindre que sa diffusion non autorisée ne nuise à l'Etat partie qu'elle concerne ou aux mécanismes d'application de la présente Convention;

b) Toutes les données et tous les documents obtenus par le Secrétariat technique sont évalués par son service compétent afin d'établir s'ils contiennent des informations confidentielles. Les Etats parties reçoivent régulièrement communication des données dont ils ont besoin pour s'assurer que les autres Etats parties n'ont pas cessé de respecter la présente Convention. Ces données comprennent notamment... [67]

Так виглядає переклад:

2. Генеральний директор несе першорядну відповідальність за забезпечення захисту конфіденційної інформації. Генеральний директор встановлює суворий режим поводження з конфіденційною інформацією у Технічному секретаріаті та при цьому дотримується наступних основних принципів:

a) інформація вважається конфіденційною, якщо

i) вона визначена як така державою-учасницею, від якої одержана та якої стосується ця інформація; або

ii) на погляд Генерального директора, є розумні підстави вважати, що її несанкціоноване розголошення може завдати шкоди державі-учасниці, якої вона стосується, або механізмам здійснення цієї Конвенції;

б) усі дані та документи, що одержуються Технічним секретаріатом, оцінюються відповідним підрозділом Технічного секретаріату, з тим щоб встановити, чи містять вони конфіденційну інформацію. Дані, які вимагаються державами-учасницями для того, щоб мати впевненість у неухильному дотриманні цієї Конвенції іншими державами-учасницями, надаються їм у звичайному порядку. Такі дані включають... [71].

Як було сказано вище, текст додатків франкомовних конвенцій має чітку ієрархічну структуру: він ділиться на пункти, які, у свою чергу, можуть ділитися на підпункти. Пункти позначаються арабськими цифрами, підпункти – латинськими літерами, а пункти наступного, ще меншого розряду, римськими цифрами. Ці принципи структурування також спостерігаються і в перекладі. Окрім цього, в оригіналі чим меншого розряду є пункт, тим більшим є його абзац. Тобто ієрархічність тексту є візуальною та надзвичайно наочною, що є ключовим для ефективної роботи як з додатками, так і з повним текстом конвенції. Незважаючи на це, в українському перекладі всі ці елементи виглядають гомогенно з позицій структури – структурно-прагматичні особливості оригіналу були опущені, а візуальне оформлення тексту - спрощено, як і при перекладі попереднього елемента [29, с. 36].

Отже, структурно-прагматичні особливості перекладу франкомовних конвенцій українською мовою є двоякими. З одного боку, одні елементи з великою точністю передаються при перекладі (преамбула, елементи основної частини, поділ на розділи), з іншого боку, структурне оформлення інших зазнає значних змін або ж вони повністю опускаються (вступ, зміст додатків, певні аспекти оформлення додатків).

Найбільш вірогідною причиною цьому є те, що в деяких випадках правові звичаї та традиції оформлення документів у франкомовних країнах і Україні збігаються, тоді як іноді вони дуже сильно відрізняються. Однак у більшості ж випадків усі структурні елементи оригіналу повністю передаються, тож це можна вважати загальною тенденцією.

Щодо зовнішніх елементів структури тексту конвенцій, то вони ідентично відтворюються в тексті перекладу, включаючи збереження шрифту, заголовків, пунктів, підпунктів, виносок. Оскільки після прийняття конвенції текст та переклади публікуються в спеціальному збірнику, то зберігається навіть порядок розташування окремих елементів на сторінці, включаючи поля і відстань між окремими абзацами та пунктами.

Таким чином, можна стверджувати, що збереження форми тексту конвенції є умовою її адекватного перекладу. Ідентична структура тексту сприяє однаковому сприйняттю тексту оригіналу та перекладу.

Щодо лексичних особливостей, то слід зазначити, що текстам конвенцій характерно використання кліше, англіцизмів, інтернаціоналізмів та, звичайно ж, термінів. Дослідження лексичних особливостей перекладу українською мовою французьких текстів конвенцій дозволило нам виявити низку перекладацьких способів і трансформацій задля збереження прагматичного потенціалу оригінала [29, с. 36].

У всіх проаналізованих конвенціях кліше *en foi de quoi* перекладається одним і тим же українським відповідником *на посвідчення чого*, в той час як для перекладу виразу *en vertu de* застосовується цілий синонімічний ряд виразів, наприклад: *відповідно до, по (пунктах), згідно з тощо*:

“Chaque État Partie veille en particulier à ce que les personnes morales dont la responsabilité est engagée en vertu du paragraphe 1 fassent l’objet de sanctions pénales, civiles ou administratives efficaces, proportionnées et dissuasives” [62].

«Кожна держава-учасниця забезпечує, зокрема, щоб до юридичних осіб, які несуть відповідальність згідно з пунктом 1 вище, застосовувались ефективні, пропорційні та дійові кримінальні, цивільно-правові або адміністративні санкції» [74].

“En foi de quoi les soussignés, dûment autorisés à cet effet par leurs gouvernements respectifs, ont signé la présente Convention, qui a été ouverte à la signature à New York, le 10 janvier 2000” [62].

«На посвідчення чого нижчепідписані, належним чином на те уповноважені своїми відповідними урядами, підписали цю Конвенцію, відкриту для підписання в Центральних установах Організації Об'єднаних Націй в Нью-Йорку 10 січня 2000 року». [74]

Цікавим є випадок перекладу французького кліше *dans le cadre de*, яке часто вживається в юридичному мовленні. Як бачимо, при перекладі цього кліше виявилась невідповідність категорії числа в обох мовах: *“Dans le cas des droits économiques, sociaux et culturels, ils prennent ces mesures dans toutes les limites des ressources dont ils disposent et, s'il y a lieu, dans le cadre de la coopération internationale”* [66].

«Щодо економічних, соціальних і культурних прав Держави-учасниці вживають таких заходів у максимальних рамках наявних у них ресурсів і за необхідності в рамках міжнародного співробітництва» [70].

Крім того, варто зазначити, що організація назви міжнародних договорів має також свої морфологічні особливості. У французькій мові назва договору має таку конструкцію: вид договору+детермінант+предмет договору. Детермінант виражає прецензійну інформацію: місце укладення договору, міжнародну організацію чи договір на базі якого був укладений даний договір.

У французькій мові детермінант найчастіше виражається прийменником *de* та іменником-географічним топонімом, якщо мова йде про місце укладення договору, та за допомогою прийменника *à* та назви договору, на базі якого він укладається. Предмет договору вводиться прийменником *sur*. Наприклад: *“le Protocole de Kyoto à la Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques”* [61].

Так, звернувши увагу на тексти Кіотського протоколу та Паризької угоди на синтаксичному рівні можна виділити три основні конструкції:

- Дієслівні конструкції (V+N);
- Іменник + прикметник (N+Agj);
- Прийменникові конструкції .

Властивими текстам міжнародних угод є інфінітивні конструкції. Як правило, вони мають таку будову:

- Participe présent + à/de+infinitif: visant à réduire-спрямованих на скорочення, consistant à protéger-визначаючи забезпечення.
- Participe passé + à/de+infinitif;
- Adjectif+à/de+ infinitif: Soucieuses d’attendre l’objectif-прагнучи до мети;

Відтворення синтаксичних аспектів ставить перед перекладачем низку таких завдань, як: зміна суб’єктно-об’єктних зв’язків; відтворення синтаксичної організації речення (прямого порядку слів та інверсії підмету і присудку); перебудова синтаксичної структури речення; зміна порядку слів у реченні при відтворенні тема-рематичної структури речення [9, с.19-21].

Проаналізувавши синтаксис словосполучень та їх переклад українською мовою, ми бачимо, що інфінітивні конструкції ад’єктивного характеру французької мови при перекладі повністю змінюють свою семантичну та морфологічну структури. Дієслово в інфінітивній формі французької конструкції переходить в граматичну категорію іменника, а категорія прикметника чи дієслівна форма дієприкметника перекладається дієприслівником теперішнього часу.

Серед граматичних часів, що вживаються у дипломатичних текстах французької мови, переважають прості часи: présent de l’indicatif, passé composé, futur simple, що пояснюється регламентаційно-директивною функцією текстів міжнародних угод.

Проте незважаючи на вид ділового документу чи то конвенції чи міжнародного договору під час перекладу прагматична адаптація має зберігатись між оригіналом на новим зразком, що отримує перекладач.

3.2. Проблеми еквівалентності й адекватності в перекладі текстів документів міжнародних організацій з французької мови на українську мову

Для ділового стилю французької мови характерні такі риси, як уніфікація і стандартизація мовних засобів. Стандартизація ділового мовлення проявляється на

рівні лексики, морфології, синтаксису, утворюючи стійкий мовний стереотип, схема якого наступна: типова ситуація – стандартизована мовна реалізація.

Слід зазначити, що, по-перше, мовні засоби, що використовуються в діловому мовленні є різноманітними і пристосовані для передачі різної інформації (юридичної, фінансової, економічної, адміністративної, управлінської та ін.

Крім того, ділове мовлення має чимало термінів, формул, мовних зворотів, перевірених багаторічною практикою. По-друге, використання готових словесних формул і конструкцій дозволяє адресантові не витратити час на пошук визначень, що характеризують стандартні ситуації [36, с. 69].

Стандартизація ділового мовлення істотно підвищує інформативність документів, помітно полегшує їх сприйняття і оцінку фахівцями, що сприяє більшій оперативності документообігу в цілому.

Для офіційно-ділового стилю характерні ясність, об'єктивність викладу, відсутність образності і емоційності, вживання готових формул-кліше. Використовувані в ділових текстах клішовані елементи підкреслюють ділову основу спілкування, реалізують принцип офіційності. Це відноситься і до вживання фразеологічних одиниць.

Варто також зазначити, що у діловому стилі поряд із спеціальною офіційно-діловою лексикою використовується і нейтральна лексика, рідко вживаються слова з неоднозначною семантикою, більшість слів вживається в їх предметно-логічних значеннях, майже не вживаються епітети, відсутні вигуки, слова з зменшувальними суфіксами, що мають яскраво виражене емоційне забарвлення. Також відсутні діалектизми, жаргонізми, вульгаризми.

Слід зазначити, що офіційно-діловий стиль відрізняється певною замкнутістю і стійкістю, але з часом відчуває на собі вплив екстралінгвістичних факторів, зберігаючи при цьому консервативний характер, а також специфічну лексику, фразеологію та синтаксичні обороти [32, с. 18].

Проте варто зазначити, що діловому стилю французької мови властивий плеоназм, тобто надмірність вираження. У документах нерідко зустрічаються такі структури: *il est formellement défendu, il est rigoureusement interdit* і ін. В даних

виразах ідея заборони ясно виражена самим дієсловом, а прислівники несуть плеонастичне навантаження.

У міжнародних документах, які зазвичай пишуться більш простими мовними засобами і більш нейтральні, зустрічаються зайві уточнення, наприклад: “*respecter le caractère exclusivement international des fonctions du Secrétaire général*”. У даному випадку, плеонастичне навантаження можуть виконувати й різні іменники, дієслова, займенники, прикметники чи прислівники: *une identification exacte; exclusivement réservé; un congé d'une durée de*.

Але при використанні даного прийому, як і у всіх подібних випадках, слід уникати зловживання, наприклад, в наступному прикладі, ми знаходимо зайві уточнення, які тільки подовжують речення: “*Les principes posés par le présent document s'appliquent dans tous les cas, sans aucune exception de quelque nature qu'elle soit ...*” [32, с. 19].

Найхарактернішими та найбільш вживаними морфологічними засобами в текстах офіційного-ділового стилю є: превалювання граматичної категорії іменників, відсутність особових займенників, у зв'язку з нейтральністю та офіційністю ділових текстів, використання дієслів у формі інфінітиву, вживання неозначеної або безособової форми дієслів, відсутність наказової форми дієслова, використання емоційно-нейтральних прикметників, вживання темпоральних та логічних прийменників.

Серед морфологічних труднощів перекладу міжнародних документів можна виділити такі, як розбіжність категорії числа при перекладі нерідко виникає проблема відтворення категорії числа іменників: передача однини множиною та навпаки, множини одниною.

Наприклад: множина у французькій мові “... *à la Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques*” відтворюється одниною і в українському перекладі: «...до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату» або “...*telles politiques et mesures...*” – «... такі політику та 21 заходи...», при цьому вказівний займенник в українській формі зберігає форму множини.

Зміна категорій слів При перекладі преамбули Паризької угоди анафоричний *participe présent* (дієприкметник теперішнього часу) перекладається дієприслівником теперішнього часу активного способу. Наприклад: “*Étant Parties à la Convention-cadre des Nations Unies*” – «будучи Сторонами Рамкової конвенції Організації Об’єднаних Націй», “*Reconnaissant la nécessité*” – «Визнаючи потребу», “*Tenant compte des impératifs*” – «Беручи до уваги нагальну необхідність» [61].

Проте, під час перекладу офіційних документів варто звертати увагу на еквівалентність та адекватність перекладу тексту, що відіграє значну у збереженні інформації документу, що перекладається. Саме тому, під час перекладу лексичних одиниць в текстах конвенцій та й у будь-яких юридичних документах варто звертати увагу на те, що багатозначні слова, які належать до загальноживаної лексики, можуть перекладатися термінами або словами, які не є прямими еквівалентами даного слова [29, с. 36].

Тому, аби уникнути помилок при перекладі, необхідно враховувати контекст. Так, жодне зі значень слова “*installation*”, наведені у словнику – 1) влаштування; 2) розміщення; 3) устаткування, заклад, підприємство [55, с. 269], не підходить за контекстом.

Виходячи з цього, для адекватного передачі цієї лексичної одиниці перекладач використав контекстуальний еквівалент, який був підказаний не лише контекстом, а й формою множини:

“*Le Secrétaire général de l’Organisation des Nations Unies met à la disposition du Comité le personnel et les installations qui lui sont nécessaires pour s’acquitter efficacement des fonctions qui lui sont confiées en vertu de la présente Convention*” [65].

«Генеральний секретар Організації Об’єднаних Націй надає необхідні персонал і матеріальні засоби для ефективного здійснення Комітетом своїх функцій відповідно до цієї Конвенції» [69].

Щодо перекладу інтернаціоналізмів, то здебільшого інтернаціональні лексичні одиниці зберігаються в обох мовах:

“*En l’absence de consensus, ces décisions sont prises à la majorité des deux tiers des – membres de la commission*” [60].

«За відсутності **консенсусу** Комісія приймає такі рішення більшістю в дві третини голосів її членів» [72].

“Tout différend entre les Etats parties concernant l’interprétation ou l’application de la présente Convention qui ne peut pas être réglé par voie de négociation est soumis à l’arbitrage, à la demande de l’un d’entre eux” [62].

«Будь-який спір між двома або більше Державами-учасницями, який стосується трактування або застосування цієї Конвенції і не може бути урегульований шляхом переговорів, на прохання однієї з них передається до **арбітражу**» [74].

Проте іноді інтернаціоналізми можуть бути передані синонімічним виразом:

“Tenant compte de la Résolution A27-8 adoptée à l’unanimité par l’assemblée (27e session) de l’Organisation de l’aviation civile internationale, qui a approuvé, en lui attribuant la priorité absolue, la préparation d’un nouvel instrument international concernant le marquage des explosifs plastiques ou en feuilles aux fins de détection...” [60].

«Враховуючи резолюцію A27-8, **одноголосно** прийняту 27-ю сесією Асамблеї Міжнародної організації цивільної авіації, в якій Асамблея висловила за невідкладну підготовку в першочерговому порядку нового міжнародного документа, який стосується маркування пластичних або листових вибухових речовин з метою їх виявлення...» [72].

Щодо аналізу способів передачі англіцизмів, то було встановлено, що дана лексична одиниця може бути перекладена з використанням методу експлікації (сміслового розвитку). Наприклад:

“Des mesures pour la supervision de tous les organismes de transfert monétaire, y compris, par exemple, l’agrément de ces organismes” [62].

«Вжиття заходів з нагляду за роботою **всіхагентств**, які здійснюють грошові перекази, включаючи, наприклад, їх ліцензування» [74].

В усіх інших випадках для перекладу англіцизмів було використано українські відповідники:

“Tout Etat partie prend les mesures nécessaires pour faire en sorte que tous les stocks d’explosifs dont il est question au paragraphe 1 du présent article...” [60].

«Кожна Держава-учасниця вживає необхідних заходів для забезпечення того, щоб усі запаси вибухових речовин, згаданих в пункті 1 цієї Статті...». [72]

Отже, в більшості випадків лексичні одиниці конвенцій перекладаються українською мовою за допомогою словникових еквівалентів. Нерідко перекладачеві доводиться підбирати контекстуальний еквівалент, оскільки значення слова в словнику може бути загальним і не підходити по змісту, або ж вдаватися до різноманітних лексичних трансформацій [29, с. 37].

Однак, оскільки найважливішим завданням перекладача конвенцій є збереження змісту та прагматичного потенціалу тексту, необхідно обережно вдаватися до перекладацьких трансформацій. Правильна передача прагматичного потенціалу оригіналу при перекладі є одним з головних завдань перекладача.

Проте аналіз перекладу конвенцій дозволив нам виявити низку неточностей, які негативно впливають на збереження та передачу прагматичної мети. Так, у Міжнародній конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму [11] переклад слова *reaffirme* здійснено, на нашу думку, невірно.

У даному слові французький префікс *re-* вказує на повторюваність дії. Тобто у французькому тексті йдеться про те, що держави-члени Організації Об’єднаних Націй уже вкотре підтвердили, що вони засуджують практику тероризму, в той час як в українському перекладі цей нюанс повторюваності не відтворено:

“Rappelant également toutes les résolutions de l’Assemblée générale en la matière, notamment la résolution 49/60 du 9 décembre 1994 et son annexe reproduisant la Déclaration sur les mesures visant à éliminer le terrorisme international, dans laquelle les États Membres de l’Organisation des Nations Unies ont réaffirmé solennellement qu’ils condamnaient catégoriquement comme criminels et injustifiables tous les actes, méthodes et pratiques terroristes, où qu’ ils se produisent et quels qu’ en soient les auteurs, notamment ceux qui compromettent les relations amicales entre les États et les peuples et menacent l’intégrité territoriale et la sécurité des États...” [62].

«Посилаючись також на всі відповідні резолюції Генеральної Асамблеї з цього питання, включаючи резолюцію 49/60 від 9 грудня 1994 року та додаток до неї, який містить Декларацію про заходи по ліквідації міжнародного, в якій держави-члени Організації Об'єднаних Націй урочисто підтвердили, що вони беззастережно засуджують як злочинні і такі, що не мають виправдання, всі акти, методи і практику тероризму, де б і ким би вони не вчинялись, в тому числі ті, які ставлять під загрозу дружні відносини між державами і народами та загрожують територіальній цілісності і безпеці держав...» [74].

Оскільки для текстів міжнародного права є характерними мінімалізація аспекту емотивності, а також відсутність художніх засобів, то саме тому еквівалентний переклад є найбільш розповсюдженим при перекладі документів міжнародних організацій [29, с. 37]:

“*Considérant que, conformément aux principes proclamés dans la Charte des Nations Unies...*” [66].

«Беручи до уваги, що згідно з принципами, проголошеними у Статуті Організації Об'єднаних Націй...» [70].

“...*les Etats parties...*” [66].

«...*державами-сторонами...*» [70].

Щодо описового перекладу, то варто зазначити за такі приклади як “*Tout Etat partie veille à ce que l'enseignement et l'information concernant l'interdiction de la torture fassent partie intégrante...*” [65] – «Кожна держава-сторона **повною мірою забезпечує** включення навчальних матеріалів та інформації про заборону катувань...» [69].

У наведених реченнях використовується прийом описового перекладу, оскільки прямого еквіваленту виразу *veille à ce que* в українській мові немає. Слід зазначити, що цей вираз не є юридичним терміном, а має скоріше загальне значення, що повністю обґрунтовує можливість відкинути пошук еквіваленту (особливо в даному випадку, оскільки його не існує).

Це означає, що передача французького виразу не еквівалентом в цьому перекладі не суперечить принципам перекладу юридичних текстів, оскільки ця

лексична одиниця є скоріше структурним елементом, який допомагає оформити основні інформативні складові – терміни – тож він має лише другорядне прагматичне значення. А зважаючи на те, що сутність виразу дуже точно передається за допомогою опису в українському варіанті, цей переклад можна вважати виправданим і адекватним.

“*Il en est de même de la tentative de **pratiquer la torture**...*” [65].

«*Те саме стосується спроби **піддати катуванням**...*» [69].

У цьому переклад використовується конкретизація, оскільки лексична одиниця *pratiquer la torture* має більш широке значення ніж *піддати катуванням*. Також слід зазначити, що французька одиниця має більш безособовий характер, тоді як в українській правовій традиції, коли мова йде про дію, направлену на осіб, необхідно зберігати особовий аспект. Тож більш конкретне слово *піддати* повністю задовольняє принципи українського правового звичаю, оскільки воно експліцитно вказує на реципієнта направленої дії – тортур. [29, с. 38].

Отже, при перекладі конвенцій для передачі лексичних одиниць, зокрема термінів, найчастіше вдаються до еквівалентного перекладу. Широкою можливістю останнього сприяють як і паралельність і подібність у вираженні реалій міжнародного права в українській і французькій мовах, так і наявність великої кількості еквівалентів через високий рівень розвитку правових систем у франко- та україномовному культурно-правових просторах.

Окрім цього, саме використання еквівалентів допомагає з найбільшою точністю передати інформативну складову оригіналу. Серед трансформацій досить розповсюдженими є описовий переклад, додавання та конкретизації, тоді як рекурентність опущення є надзвичайно низькою.

Інші ж трансформації не були використані, тому що вони більш докорінно трансформують інформаційну складову лексичних одиниць, що є неприйнятним при перекладі конвенцій.

Висновки до розділу 3

Розглянувши питання прагматичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу, можна зробити висновок, що найчастіше, всі структурні елементи франкомовних документів міжнародних організацій повністю передаються в українському перекладі.

Якщо брати до порівняння міжнародні конвенції, то французький текст і його український переклад мають ідентичну зовнішню макроструктуру, яка складається з назви конвенції, преамбули (Préambule), двадцяти восьми пронумерованих статей (Article) та Додатку (Annexe). Нумерація арабськими цифрами пунктів, що входять до назви статей, також збережена.

Підпункти в перекладі позначені французькими літерами a), b), c) тощо, а не перекладені українською мовою. Нумерація положень, що входять до складу підпунктів, в обох варіантах здійснена римськими цифрами.

Проте, досить часто в українському перекладі може бути відсутній зміст додатків, який може бути опущений як перекладацький елементу зв'язку із створенням додаткових змістів не є характерним для української правової традиції.

Найхарактернішими та найбільш вживаними морфологічними засобами в текстах офіційного-ділового стилю є: превалювання граматичної категорії іменників, відсутність особових займенників, у зв'язку з нейтральністю та офіційністю ділових текстів, використання дієслів у формі інфінітиву, вживання неозначеної або безособової форми дієслів, відсутність наказової форми дієслова, використання емоційно-нейтральних прикметників, вживання темпоральних та логічних прийменників.

Для передачі лексичних одиниць, зокрема термінів, найчастіше застосовують еквівалентний переклад, оскільки сам він допомагає з найбільшою точністю передати інформативну складову оригіналу. Серед трансформацій досить

розповсюдженими є описовий переклад, додавання та конкретизація, тоді як рекурентність опущення є надзвичайно низькою.

В більшості випадків лексичні одиниці конвенцій перекладаються українською мовою за допомогою словникових еквівалентів. Нерідко перекладачеві доводиться підбирати контекстуальний еквівалент, оскільки значення слова в словнику може бути загальним і не підходити по змісту, або ж вдаватися до різноманітних лексичних трансформацій.

Однак, оскільки найважливішим завданням перекладача конвенцій є збереження змісту та прагматичного потенціалу тексту, необхідно обережно вдаватися до перекладацьких трансформацій. Правильна передача прагматичного потенціалу оригіналу при перекладі є одним з головних завдань перекладача.

ВИСНОВКИ

Розширення меж ділової комунікації та постійне використання ділових контактів сприяло встановленню певних мовних форм, які функціонують в текстах різних жанрів як усного, так і письмового інституційного ділового дискурсу.

У цьому дисертаційному дослідженні структура документів розглядається і з комунікативної позиції, що зажадало виділення основних комунікативних інтенцій, що реалізуються за допомогою документів різних видів. З'ясувалося, що структура документів корелює з комунікативним наміром: прості інтенції реалізуються за допомогою однокомпонентних документів з однією основною дією (довірити, дозволити, повідомити і т.д.), а складні інтенції – за допомогою багатокомпонентних документів, що містять безліч незалежних дій, службовців для реалізації спільної мети документа (наприклад, правила і регламенти, що закріплюють певний порядок функціонування підприємства).

Говорячи про особливості текстів розглянутого дискурсу, необхідно відзначити, що при їх складанні використовується офіційно-діловий стиль мови, що характеризується наявністю спеціальної термінології, особливої лексики і фразеології, граматики, абрєвіатур.

Розглянувши питання теоретико-методологічні засади дослідження перекладу франкомовного дискурсу на українську мову можна зробити такі висновки, що створення класифікації типів дискурсу та їх диференційований розгляд дозволяє виявити відмітні риси різних текстів і особливості контекстів, описати лінгвістичні й екстралінгвістичні характеристики окремого типу дискурсу.

Як вид інституційного типу, діловій дискурс володіє такими особливостями як шаблонність; клішованість; взаємодія комунікантів яка відбувається в певних умовах спілкування; певна система цілей спілкування, спрямованих на вирішення проблем в рамках соціального інституту, досягнення домовленості і надання

мовного впливу на адресата; статусно-рольові відносини (специфічні комуніканти, наприклад: начальник – підлеглий).

Лексичний рівень текстів ділового дискурсу характеризується широким використанням різних абревіатур і скорочень. В даний час також широко поширене використання абревіатур для позначення різних організацій і посад. З точки зору граматики в текстах ділового дискурсу виділяються різні особливості, стройові елементи і особливі характеристики.

Включення багатозначної лексеми в діловий документ відбувається у два етапи: перший етап – це включення слова в діловий контекст, коли виключаються всі значення, які не належать до ділової сфери, а також все переносне, метафоричне, іронічне значення. Натомість другий етап передбачає подальше звуження семантичної структури лексеми відповідно до потреб конкретного документа або навіть його частини.

Для ділових документів властива вкрай висока частотність вживання всіх лексичних елементів, як терміни, прикметники, прислівники, стійкі спеціальні вирази і сполучення.

Вивчення дискурсу із залученням лінгвістики соціально-психологічних особливостей людини дозволяє по-новому побачити не тільки процес комунікації та мовної поведінки людини, а й оцінити роль соціальних умов та психологічних факторів у взаємодії людини.

Мова ділового спілкування включає розмовну лексику, оскільки вона використовується не лише як засіб передачі конкретної інформації, а й основний засіб комунікації у сфері виробничих та економічних відносин.

Щодо лінгвістичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу на українську мову, можна зробити такі висновки, що під час перекладу тексту досить часто можна зустріти з такими власними іменами, як особисті імена, географічні назви, мікротопоніми (назви вулиць, площ, проспектів тощо), назви організацій.

Досить часто на сторінках документів міжнародних організацій зустрічаються антропоніми, топоніми та ергоніми, наприклад у тексті вербальної ноти Посольства

Франції в Україні, назви документів сторін, що укладають договори – наприклад Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй.

Найпростіший спосіб перекладу документів – це транслітерація або транскрипція. Перевагою транскрипції або транслітерації як способу перекладу безеквівалентної лексики є надійність. Транскрибуючи або транслітеруючи слово, яке означає щось незнайоме, недостатньо вивчене та зрозуміле носіями мови, перекладач, по суті, передає лише його літерну або звукову оболонку.

Також в ділових текстах зустрічаємо багато аббревіцій, будучи одним з найпоширеніших способів економії мовних засобів та являє собою своєрідний код передачі і отримання інформації. Знання аббревіатур та реалій і фонових знань що стоять за ними особливо важливо для перекладача, так як їх використання дозволяє значно скоротити обсяг тексту при письмовому та час при усному перекладі. На основі фонемного складу та способу вимови всі французькі аббревіатури можна поділити на дві групи: аббревіатури, кожна літера яких характеризується такою ж вимовою, як і в алфавіті та акроніми, які є звуковими скороченнями та мають не менше однієї голосної.

Відповідно до сфери застосування у документах ділового мовлення можна виокремити наступні терміни, як загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціалізовані які мають своє призначення у мові ділових документів міжнародних країн.

Що стосується методів термінотворення та термінів, які зазвичай використовуються у мові ділової документації, то використовується синтетичний та аналітичний метод. Аналітичні терміни можуть складатися з двох або багатьох елементів, що утворюють різноманітні комбінації частин мови, а синтетичний метод передбачає творення терміну за допомогою морфології.

Таким чином, у франкомовному діловому дискурсі терміни, аббревіатури та власні імена можуть стосуватись будь-якої сфери суспільства, що викладено у ряді документів та постанов.

Щодо питання прагматичних особливостей перекладу франкомовного ділового дискурсу, можна зробити висновок, що найчастіше, всі структурні

елементи франкомовних документів міжнародних організацій повністю передаються в українському перекладі.

Якщо брати до порівняння міжнародні конвенції, то французький текст і його український переклад мають однакову зовнішню макроструктуру, яка складається з назви конвенції, преамбули, двадцяти восьми пронумерованих статей та додатку. Нумерація арабськими цифрами пунктів, що входять до назви статей, також збережена.

Однак, досить часто в українському перекладі може не бути змісту додатків, який може бути опущений як перекладацький елементу зв'язку із створенням додаткових змістів не є характерним для української правової традиції.

Найхарактернішими та найбільш вживаними морфологічними засобами в текстах офіційного-ділового стилю є: превалювання граматичної категорії іменників, відсутність особових займенників, у зв'язку з нейтральністю та офіційністю ділових текстів, використання дієслів у формі інфінітиву, вживання неозначеної або безособової форми дієслів, відсутність наказової форми дієслова, використання емоційно-нейтральних прикметників, вживання темпоральних та логічних прийменників.

Для передачі лексичних одиниць, зокрема термінів, найчастіше застосовують еквівалентний переклад, оскільки сам він допомагає з найбільшою точністю передати інформативну складову оригіналу. Серед трансформацій досить розповсюдженими є описовий переклад, додавання та конкретизація.

У більшості випадків лексичні одиниці конвенцій перекладаються українською мовою за допомогою словникових еквівалентів. Часто перекладачеві мають підбирати контекстуальний еквівалент, оскільки значення слова у словнику може бути загальним та невідповідним за змістом, або вдаватися до різних лексичних трансформацій.

Однак, оскільки найважливішим завданням перекладача конвенцій є збереження змісту та прагматичного потенціалу тексту, необхідно бути обережним при перекладі трансформацій. Правильна передача прагматичного потенціалу оригіналу в перекладі – одне з головних завдань перекладача.

Таким чином, аналіз літератури з нашого предмету показав, що в даний час поняття дискурсу і ділового дискурсу розглядаються в сучасній лінгвістиці з різних позицій. Інституційний ділової дискурс функціонує в умовах статусно-рольових відносин і реалізується в різних формах ділового спілкування.

У нашій роботі діловий дискурс був охарактеризований з позицій соціолінгвістики та лінгвістики. В ході дослідження ми розглянули діловий дискурс як складне багаторівневе явище, що володіє специфічними параметрами, цілями, унікальними лексичними, граматичними, екстралінгвістичними і прагматичними характеристиками. Наведені приклади наочно демонструють перераховані вище особливості, що зустрічаються як в усному, так і письмовому діловому дискурсі.

В результаті вивчення різних джерел ми прийшли до висновку, що у даній нами проблема дискурсу розглядалася досить широко, однак багато характеристик і ряд питань, пов'язаних з лінгвістичними особливостями ділового дискурсу, залишається недостатньо розробленим і вивченим. Однак матеріалів для дослідження з даної проблеми завжди буде достатньо, що представляє можливим подальше вивчення лінгвістичних особливостей як письмового, так і усного ділового дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнова, Н. Д. (1990). *Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. Советская энциклопедия.*
2. Бельчиков, Ю.А. (1998). *Лексическая стилистика: проблемы изучения и обучения.*
3. Бондаренко Л. М. (2014). *Термінологічні особливості документів дипломатичного жанру франкомовного військового дискурсу та їх відтворення у перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.*
4. Буркитбаева Г.Г. (2005). *Деловой дискурс. Онтология и жанры.* Алматы: Гылым.
5. Ван Дейк Т. А. (1989). *Язык. Познание. Коммуникация.* Москва: Прогресс.
6. Верховцова О. М. (2018). *Труднощі перекладу французької юридичної термінології українською мовою / Science Review.*
7. Влахов С., Флорин С. (2002). *Непереводимое в переводе.* Москва: Международные отношения.
8. Волошин П. (2001). *Английский язык делового общения как лингвистическое и дидактическое явление.*
9. Гак В.Г., Григорьев Б.Б. (2019). *Теория и практика перевода: Французский язык.* Изд. 12, стереотип. URSS. 2019.
10. Гальперин И.Р. (1981). *Текст как объект лингвистического исследования.*
11. Галлямова М. С., Кленовая Н.В. (2016). *Проблемы перевода при работе с аббревиатурами в рамках делового письма / Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова.*
12. Гарбовский Н.К. (2004). *Теория перевода.* Москва.

13. Герасименко Т.Л., Гулая Т.М. (2014). *Особенности перевода безэквивалентной экономической лексики и аббревиатур делового письма / Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М.А. Шолохова. Сер. Филологические науки.*
14. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. (1987). *Лингвистические основы учения о терминах: Учеб.пособие для филологических ВУЗов.* Москва: Высшая школа.
15. Гринев С.В. (1993). *Введение в терминоведение.* Москва: Московский Лицей.
16. Гуринович В.В. (2007). *Деловая переписка на английском языке: учебно-справочное пособие.* Москва: АСТ; Минск: Харвест.
17. Долинин К.А. (1993). *Стилистика французского языка.* Москва: Высшая школа.
18. Драбкина И.В. (2001). *Прагмалингвистические аспекты письменного делового общения (на материале англоязычных текстов контрактов и деловой корреспонденции).* Автореф. дис. канд. Самарский гос. пед. унив.
19. Ерофеева Е. В., Кудлаева А. Н. (2003). *К вопросу о соотношении понятий текст и дискурс / Проблемы социо- и психолингвистики: Сб. Вып.3.* Пермь.
20. Иванова Л. Ю., Сковородникова А. П. и др. (2007). *Культура русской речи: Энциклопедический словарь-справочник.* Москва: Наука.
21. Исмагилова Л. Р. (2013). *Грамматические особенности перевода деловой корреспонденции (на материале деловых писем на английском и русском языках экономической направленности) / Филология и культура № 1(31.)*
22. Карабан В.І. (2002). *Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми.* Вінниця: Нова книга.
23. Карасик В. И. (2002). *Языковой круг: личность, концепты, дискурс: монография.* Волгоград: Перемена.
24. Кибрик А. А., Плунгян В. А. (1997). *Функционализм и дискурсивно-ориентированные исследования / Фундаментальные направления современной американской лингвистики.* Москва.

25. Кленовая Н.В. (2007). *Специализированный перевод: учебно-методический комплекс по курсу «Специализированный перевод» для студентов факультета лингвистики и перевода*. Магнитогорск: МаГУ.
26. Кожина М.Н. (2002). *Речеведение и функциональная стилистика: вопросы теории. Избранные труды*. Пермь: ПСИ, ПССГК.
27. Комиссаров В. Н. (1990). *Теория перевода, лингвистические аспекты*. Москва: Наука.
28. Кубрякова Е. С. (2000). *О понятии дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике / Дискурс, речь, речевая деятельность: функциональные и структурные аспекты: Сборник обзоров*. Москва: РАН. ИНИОН.
29. Куликова В. Г. (2016). *Лексико-структурні та прагматичні особливості перекладу французьких текстів конвенцій / Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація. Вип. 3*.
30. Лопатин Г. С. и др. (2000). *Коммерческая корреспонденция на французском языке*. Москва: Славянский дом книги.
31. Мартине А. (1963). *Основы общей лингвистики. Новое в лингвистике (Вып.3)*. Москва: Прогресс.
32. Мешкова И. Н. (2013). *Некоторые особенности официально-делового стиля французского языка в правовой сфере. Вестник РУДН. №3*.
33. Николаева Т. М. (1978). *Новое в зарубежной лингвистике / Краткий словарь терминов лингвистики текста. Вып. VIII*.
34. Попко И. А. (2017). *Специфика перевода французской научно-технической патентной литературы*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.
35. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. (1999). *Современный экономический словарь*. Москва: Инфра-М.
36. Седых А. П. (2013). *Французская языковая личность: когнитивно-коммуникативный аспект: монография*. Белгород: Белгородск. гос. ун-т.
37. Сергеева Г. А. (2002). *Англомовні запозичення в українській правничій термінології*. Харків.

38. Степанов Ю. С. (1995). *Альтернативный мир, Дискурс, Факт и принцип Причинности / Язык и наука конца XX века*. Москва: РГГУ.
39. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В. (1989). *Общая терминология: Вопросы теории*. Москва: Наука.
40. Хованская З.И. (1984). *Стилистика французского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. языков*. Москва: Высш.шк.
41. Хроленко А. Т. (2013). *Основы современной филологии*. Москва: Флинта.
42. Хурматуллин А. К. (2009). *Понятие дискурса в современной лингвистике // Ученые записки Казанского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. Т. 151, кн. 6*.
43. Чередниченко О.І. (2007). *Про мову і переклад: мова в соціокультурному просторі, переклад, як міжкультурна комунікація*. Київ: Либідь.
44. Шевцова О.В. (2013). *Еквівалентність у перекладі англійських граматичних категорій конвенцій українською мовою. Мовні і концептуальні картини світу*.
45. Ширяева Т. А. (2008). *Когнитивное моделирование институционального делового дискурса. Автореф. дис. на соискание ученой степени доктора филологических наук*. Краснодар.
46. Шлёпкина М. А. (2011). *Деловой дискурс как институциональное явление. Роль клише в деловом дискурсе / Современная филология: материалы междунар. науч. конф.* Уфа: Лето.
47. Щерба Д. В. (2006). *Термін та його дефініція як головні онтологічні поняття термінознавства. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, № 28*.
48. Bally, Ch. (1951). *Traité de stylistique française. 3-e édition*. Paris.
49. Boone, L.E. (1999). *Quotable Business (2nd Edition)*. New-York: Random House.
50. Boden, D. (1994). *The Business of Talk: Organizations in Action*. Cambridge: Polity Press.
51. Donnelon, A., B. Gray and M.G. Bougon. (1986). *Communication, Meaning and*

Organized Action / Administrative Science Quarterly, N 31.

52. Galdi, L. (1971). *Introduzione alla stilistica italiana*. Bologna: Casa Editrice Patron.

53. Katz, B. (1989). *Turning Practical Communication into Business Power*. London: Mercury.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

54. Авраменко. Л.М. (2002). *Новий французько-український та українсько-французький словник*. Харків: Світовид.

55. Білан М.Б. (2012). *Французько-український словник військової термінології*. Київ: Логос.

56. *Registers of Written English*. (1988). London: Printer Publishers.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

57. *Dictionnaire Larousse*. Взято з <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>

58. *Dictionnaire Linguee*. Взято з <https://www.linguee.fr/>

59. Journal officiel de l'Union européenne. (2009). *Communication de la Commission concernant le traitement des actifs dépréciés dans le secteur bancaire de la Communauté*. Взято з [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0326\(01\)&from=FR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0326(01)&from=FR)

60. Nations Unies. (1991). *Convention sur le marquage des explosifs plastiques et en feuilles aux fins de detection*. Взято з <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/20021111/200608160000/0.748.710.4.pdf>

61. Nations Unies. (1998). *Protocole de Kyoto à la Convention-cadres des Nations Unies sur les changements climatiques*. Взято з URL: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpfrench.pdf>
62. Nations Unies. (1999). *Convention internationale pour la répression du financement du terrorisme*. Взято з <https://www.un.org/french/millenaire/law/cirft.htm>
63. Nations Unies. (2004). *Convention des Nations Unies contre la corruption*. Взято з https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/united_nations_convention_against_corruption/uncac_french.pdf
64. Nations Unies. (2015). *Accord de paris*. Взято з https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/french_agreement.pdf
65. OHCHR. (1984). *Convention contre la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants*. Взято з <https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/cat.aspx>
66. OHCHR. (1989). *Convention relative aux droits de l'enfant*. Взято з <https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/crc.aspx>
67. OIAC. (1993). *Convention sur l'Interdiction des Armes Chimiques. Annexe sur la Confidentialité*. Взято з <https://www.opcw.org/fr/convention-sur-linterdiction-des-armes-chimiques/annexes/annexe-sur-la-confidentialite>
68. OIAC. (1993). *Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication, du stockage et de l'emploi des armes chimiques et sur leur destruction*. Взято з <https://www.opcw.org/fr/convention-sur-linterdiction-des-armes-chimiques/articles/article-ii-definitions-et-criteres>
69. Офіційний портал Верховної Ради України. (1987). *Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання*. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
70. Офіційний портал Верховної Ради України (1989). *Конвенція про права дитини*. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

71. Офіційний портал Верховної Ради України. (1993). *Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення*. Взято з http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182

72. Офіційний портал Верховної Ради України. (1997). *Конвенція про маркування пластичних вибухових речовин з метою їх виявлення*. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_016#Text

73. Офіційний портал Верховної Ради України. (1997). *Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату*. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044

74. Офіційний портал Верховної Ради України. (2002). *Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму*. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text

75. Офіційний портал Верховної Ради України. (2015). *Паризька угода*. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text

RÉSUMÉ

Le but de notre travail est d'étudier les caractéristiques linguistiques et pragmatiques de la traduction du discours d'affaires du français vers l'ukrainien (à partir des textes de documents d'organisations internationales).

La mise en œuvre de cet objectif implique la solution des tâches suivantes:

- étudier le concept du discours d'affaires;
- déterminer les caractéristiques fonctionnelles et stylistiques du discours d'affaires francophone;
- réviser la méthodologie de recherche pour la traduction du discours d'affaires;
- étudier les difficultés de traduction des noms propres dans les textes des documents des organisations internationales;
- déterminer les caractéristiques de la traduction des abréviations dans les textes des documents des organisations internationales;
- décrire les caractéristiques de la traduction des termes dans les textes des documents des organisations internationales;
- d'envisager l'adaptation pragmatique des textes de documents des organisations internationales du français vers l'ukrainien.
- déterminer les problèmes d'équivalence et d'adéquation dans la traduction de textes de documents d'organisations internationales du français vers l'ukrainien.

L'objet de la recherche est le discours d'affaires en langue française, à savoir les textes de documents d'organisations internationales.

Le sujet de la recherche porte sur les caractéristiques linguistiques et pragmatiques de la traduction du discours d'affaires du français vers l'ukrainien.

La méthodologie de recherche est due à la nécessité d'une utilisation intégrée des méthodes et techniques: observation (lors du traitement des textes des documents des organisations internationales); analyse des unités linguistiques (dans l'étude des caractéristiques sémantiques, structurelles et stylistiques des constructions linguistiques pour désigner la terminologie); méthodes comparatives et descriptives pour l'analyse comparative des caractéristiques structurelles et pragmatiques du texte original et de la traduction. La sélection et la classification du matériel ont conduit à l'utilisation de

l'observation linguistique et généralisation (généralisation du matériel et présentation des résultats des travaux sous forme de conclusions).

L'actualité scientifique de la recherche est d'améliorer la définition des caractéristiques linguistiques et pragmatiques de la traduction du discours d'affaires du français vers l'ukrainien.

L'importance pratique des résultats obtenus est que l'auteur, sur la base des liens interdisciplinaires d'études de traduction et de linguistique, a examiné le problème de la traduction des textes de discours d'affaires du français vers l'ukrainien.

Ces matériels peuvent être utilisés dans la rédaction d'ouvrages sur la théorie de la traduction et la linguistique, la science populaire et les manuels, dans l'enseignement pratique, ainsi que dans le développement d'un large éventail de problèmes généraux dans la traduction de textes.

Cette étude porte sur:

- les fondements théoriques et méthodologiques de l'étude de la traduction du discours d'affaires du français vers l'ukrainien.
- les caractéristiques linguistiques de la traduction du discours d'affaires du français vers l'ukrainien.
- les caractéristiques pragmatiques de la traduction du discours d'affaires du français vers l'ukrainien.

Pour conclure, la tâche la plus importante lors de la traduction des textes d'affaires est de préserver le contenu et le potentiel pragmatique du texte. Il est nécessaire d'être prudent lors de la traduction des transformations.

La traduction équivalente est le plus souvent utilisée pour transmettre des éléments lexicaux, en des termes particuliers, car elle permet elle-même de transmettre la composante informative de l'original avec la plus grande précision. Parmi les transformations, la traduction descriptive, l'addition et la concrétisation sont assez courantes, tandis que la récurrence d'omission est extrêmement faible.